



Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti  
a

Ekofórum, Fórum donorov, Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií,  
Platforma mimovládnych rozvojových organizácií, Rada mládeže Slovenska, SocioFórum,  
Únia materských centier, Vidiecky parlament na Slovensku,  
Združenie horských a ostatných záchranných systémov SR.

## **TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA** **konferencia mimovládnych neziskových organizácií** **v duchu tradície stupavských konferencií**

Správa z konferencie



29. a 30. októbra 2013, Konferenčné centrum Družba, Bratislava



## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

### ÚVODNÁ POZNÁMKA

Správa z konferencie mimovládnych neziskových organizácií s názvom *Tretí sektor: Obavy a očakávania* obsahuje prehľad diania a sumarizuje zozbierané materiály a zachytené diskusie počas konferencie. Odvoláva sa na existujúce nahrávky častí konferencie, ktoré sú k dispozícii na vypočutie.





## **Obsah správy**

<b>PROGRAM KONFERENCIE .....</b>	<b>6</b>
<b>VZŤAH ŠTÁTU A OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI NA SLOVENSKU .....</b>	<b>8</b>
<b>SÚČASNÝ STAV OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI NA SLOVENSKU .....</b>	<b>10</b>
<b>PRACOVNÉ SKUPINY: ZHODNOTENIE SPOLUPRÁCE ŠTÁTU A MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ (MNO) .....</b>	<b>12</b>
Pracovná skupina 1: Financovanie MNO a súvisiace legislatívne úpravy .....	12
Pracovná skupina 2: Programovanie štrukturálnych fondov .....	15
Pracovná skupina 3: Participácia občanov na verejnom rozhodovaní .....	16
Pracovná skupina 4: Verejné služby .....	16
<b>VÝZVY PRE OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ – ČÍM V SKUTOČNOSTI ŽIJEME? .....</b>	<b>18</b>
<b>PREDSTAVENIE OTVORENÝCH OTÁZOK VO VZŤAHU ŠTÁTU A MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ .....</b>	<b>20</b>
<b>PRACOVNÉ SKUPINY: OTVORENÉ OTÁZKY VO VZŤAHU ŠTÁTU A MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ .....</b>	<b>22</b>
Pracovná skupina A: Zníženie daňovej asignácie právnických osôb .....	22
Pracovná skupina B: CLLD – ŠTRUKTURÁLNE FONDY NA KOMUNITNEJ ÚROVNI .....	23
Pracovná skupina C: Obec vs. MNO – kontrahovanie služieb verejného sektora .....	24
Pracovná skupina D: Registre občianskych združení .....	26
Pracovná skupina E: Zákon o slobodnom prístupe k informáciám .....	29
<b>SPOLOČNÉ VYHLÁSENIE ÚČASTNÍKOV KONFERENCIE A PREZENTOVANIE VÝSTUPOV ZO SKUPÍN V PLÉNE .....</b>	<b>31</b>
<b>PRÍLOHA 1: SPOLOČNÉ VYHLÁSENIE ÚČASTNÍKOV KONFERENCIE MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ 2013 .....</b>	<b>32</b>
<b>PRÍLOHA 2 – ROZŠÍRENÉ PRÍSPEVKY VYBRANÝCH REČNÍKOV .....</b>	<b>34</b>
Martin Bútor - prezident Inštitútu pre verejné otázky .....	34
Filip Vagač – splnomocnenec vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti, zvolávateľ konferencie .....	36
Boris Strečanský – Centrum pre filantropiu .....	38
Ondrej Gallo – Rada mládeže Slovenska .....	39
Zora Jaurová – kultúrna manažérka .....	39
<b>PRÍLOHA 3 – ZOZNAM ÚČASTNÍKOV A ÚČASTNÍČOK KONFERENCIE .....</b>	<b>41</b>
<b>PRÍLOHA 4 – SUMÁR HODNOTIACICH DOTAZNÍKOV .....</b>	<b>46</b>

## PROGRAM KONFERENCIE

Utorok 29.10.2013

11:00	Úvodný panel: Vzťah štátu a občianskej spoločnosti na Slovensku <b>Robert Kaliňák</b> , podpredseda vlády SR a minister vnútra SR <b>Peter Kažimír</b> , podpredseda vlády SR a minister financií SR <b>Filip Vagač</b> , splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti <b>Marcel Zajac</b> , podpredseda Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie <b>Peter Haňdiak</b> , 1. Slovenské neziskové servisné centrum Diskusia			
12:00	Diskusný panel: Súčasný stav občianskej spoločnosti na Slovensku <b>Filip Vagač</b> , splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti <b>Marcel Zajac</b> , podpredseda Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie <b>Martin Bútor</b> , Inštitút pre verejné otázky Diskusia			
12:45	Obed			
14:15	Diskusia v tematických skupinách: <b>zhodnotenie spolupráce štátu a mimovládnych neziskových organizácií</b>			
	Financovanie MNO a súvisiace legislatívne úpravy <i>Odborný garant:</i>  <b>P. Haňdiak</b>	Programovanie štrukturálnych fondov <i>Odborní garanti:</i>  <b>M. Mojžiš, D. Hullová</b>	Participácia občanov na verejnom rozhodovaní <i>Odborný garant:</i>  <b>J. Rizman</b>	Verejné služby <i>Odborná garantka:</i>  <b>H. Woleková</b>
15:30	Prestávka			
16:00	Prezentovanie výstupov zo skupín v pléne			
17:00	Výzvy pre občiansku spoločnosť - Čím v skutočnosti žijeme? <b>Boris Strečanský</b> , Centrum pre Filantropiu <b>Jana Kviečinská</b> , luventa <b>Ján Orlovský</b> , ZSE <b>Alžbeta Mračková</b> , Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií <b>Ondrej Gallo</b> , Rada mládeže Slovenska <b>Zora Jaurová</b> , kultúrna manažérka			
18:30	Večera spojená s recepciou			
20:00	Nočné dialógy			

TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

Streda 30. 10. 2013

9:00	Predstavenie otvorených otázok vo vzťahu štátu a mimovládnych neziskových organizácií <b>Filip Vagač</b> , splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti				
9:30	Práca v tematických skupinách: <b>Otvorené otázky vo vzťahu štátu a mimovládnych neziskových organizácií</b>				
	Zníženie daňovej asignácie právnických osôb <i>Odborný garant:</i> <b>M. Andrejkovič</b>	CLLD – štrukturálne fondy na komunitnej úrovni <i>Odborný garant:</i> <b>M. Mojžiš</b>	Obec vs. MNO, kontrahovanie služieb verejného sektora <i>Odborná garantka:</i> <b>H. Woleková</b>	Registre občianskych združení <i>Odborný garant:</i> <b>P. Haňdiak</b>	Zákon o slobodnom prístupe k informáciám <i>Odborný garant:</i> <b>M. Zajac</b>
10:45	Prestávka				
11:15	Prezentovanie výstupov zo skupín v pléne Záver				
13:00	Obed				

## VZŤAH ŠTÁTU A OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI NA SLOVENSKU

Konferenciu otvoril **spnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti Filip Vagač**, ktorý privítal účastníkov konferencie a hostí a následne moderoval prvý panel.

Prvý rečník panelu, **podpredseda vlády a minister vnútra SR Robert Kaliňák**, v úvode svojho vstupu zdôraznil niekoľko tém, ktoré považuje za kľúčové pre rozvoj tretieho sektora. Ako prvý bod pomenoval tému **verejných zbierok**, v ktorej ocenil prácu expertných tímov, ktoré pripravili návrh zákona tak, že v priebehu budúceho roka by sa zákon mal dostať do parlamentu. V druhej téme, ktorú považuje minister Kaliňák za kľúčovú, a to v téme **daňovej asignácie**, sa obrátil na podpredsedu vlády a ministra financií Petra Kažimíra, ktorý o nej neskôr informoval bližšie. Za tretí a zároveň najdôležitejší bod označil **tému eurofondov**. Tie sa viažu aj k dvom oblastiam v gescii Ministerstva vnútra SR, a to k práci s marginalizovanými komunitami a k plánovanému operačnému programu Efektívna verejná správa. Upozornil, že práve v tejto oblasti existuje dotačný priestor (zhruba v rozsahu 50 miliónov Eur), ktorý by mohli mimovládne neziskové organizácie (ďalej len MNO) využiť na zlepšenie verejných služieb. Za problém označil **chýbajúci register MNO** (najmä občianskych združení), ktorý by verejnej správe pomohol rozoznávať aktívne organizácie, od organizácií, ktoré sú nástrojom špekulácií. V závere svojho vstupu ocenil organizácie, ktoré spolupracovali na Zákone o verejnom obstarávaní a Zákone o volebnom systéme.

**Podpredseda vlády a minister financií SR Peter Kažimír** nadviazal na ministra Kaliňáka, konkrétne na tému **daňovej asignácie**, ktorú označil za hlavný zdroj financovania MNO. Spomenul, že je problémom v prípade veľkých korporácií, ktoré financie z nej využívajú na vlastný marketing. Vo všeobecnosti však **asignačnú daň podľa neho ohrozujú najmä daňové úniky**, ktoré sú v súčasnosti kľúčovou agendou Ministerstva financií SR (ďalej len MF SR). Minister Peter Kažimír vyjadril sklamanie z **nedostatku spolupráce** pri riešení tejto otázky: „*Obrátili sme sa na vás, aby ste nám pomohli. Za ten rok sme nepocítili pomoc z vašej strany. Máme pocit, že sme sami.*“ Potrebu prepojenia tretieho sektora a MF SR však stále považuje za dôležitú: „*Cítim veľký priestor na spoluprácu, vyzývam na spoluprácu.*“ V tejto súvislosti minister Peter Kažimír **predstavil novú iniciatívu MF SR**, v ktorej je ministerstvo pripravené vyčleniť časť prostriedkov získaných v rámci **novozavádzaných daňových licencií pre právnické osoby** za predpokladu, že MNO budú tento nástroj spolu s MFSR aktívne podporovať: „*Uchádzame sa o vašu podporu opatrenia. Je tu možnosť započítavať licenciu do daňovej povinnosti.*“ V závere svojho vstupu uviedol, že **MF SR zatiaľ nie je pripravené na zmenu zákona v oblasti daňovej asignácie pre rok 2014, ale má pre tretí sektor iný návrh**: „*Dávame ponuku, že ak sa nám podarí vytvoriť iniciatívu pre súboj s daňovými únikmi, ak sa od vás vytvorí kampaň, podporíme zmenu legislatívy vo váš prospech. Minulý rok sme dali podobnú ponuku, ale odpoveď nebola doručená. Vaše vnímanie reality je flexibilnejšie, ako naše. Sme pripravení s Vami rokovať z hľadiska Vašich a našich cieľov, je to apolitická snaha o zmenšenie škodiaceho trendu daňových únikov. Prosíme o pomoc, myslím, že ste ju schopní doručiť.*“

Na vstupy ministrov ako prvý reagoval **Peter Haňdiak** (1. SNSC). Podporil iniciatívu ministra financií Petra Kažimíra, ocenil existenciu Zákona o verejných zbierkach a vyslovil potrebu vzniku registra MNO, ktorý považuje za zásadný. Najväčší priestor venoval aktuálnej **otázke daňovej asignácie**, ktorú považuje za dôležitý nástroj získavania zdrojov pre neziskový sektor a vyjadril potrebu udržania tohto mechanizmu. Pripomenul, že k asignácii bol doplnený **inštitút darcovstva**, no zároveň upozornil, že v súčasnosti darcovstvo nemá podobu, akú by malo mať. Preto je potrebné posilniť darcovskú zložku daňovej asignácie, vďaka ktorej by sa celková asignácia mohla zväčšiť. Uviedol, že prioritou je porozumenie dynamike zmien vo výške príjmov z daňovej asignácie a jej následne stabilizovanie, aby nemuselo každoročne dochádzať k negociáciám o zmenách vo výške darcovskej zložky pri daňovej



## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

asignácii právnických osôb. Cieľom je garantovanie dlhodobých príjmov, napr. podporením inštitútu darcovstva a podporou asignácie fyzických osôb.

**Marcel David Zajac** (podpredseda Rady vlády SR pre MNO), v poradí druhý zástupca tretieho sektora, v úvode svojho vstupu vyjadril názor, že **verejná správa by nemala byť stranícka**. Za súčasť verejného priestoru považuje aj tretí sektor, lebo poskytuje služby vo verejnom záujme. Zdôraznil, že situácia v sektore by nemala závisieť od výsledku volieb. Podľa neho by **verejné inštitúcie** mali mať záujem o spoluprácu s neziskovým sektorom, no situácia je taká, že tretí sektor už sedem rokov bojuje za funkčný model daňovej asignácie. Podľa Marcela Zajaca by sektor po tak dlhom čase mal mať otázky financovania vyriešené a mal by sa viac venovať zabezpečeniu kvalitných služieb občanom. Napriek tomu ocenil, že téma daňovej asignácie nie je pre ministra financií definitívne uzavretá. Ako zásadnejší problém vníma to, že verejnosť na Slovensku nevníma dane ako prostriedok na podporu potrebných zámerov, ale skôr to vidí tak, že sa daní nedobrovoľne vzdáva.

Po skončení úvodných vstupov dostali prítomní možnosť vstúpiť do diskusie a klásť rečníkom **otázky**.

**Daniel Lešínský** (CEPTA) položil panelistom tri otázky. Prvá sa týkala systému refundácie platieb v rámci grantov zo štrukturálnych fondov. Pre MNO je podľa neho polročné čakanie na platbu likvidačné. Panelistom položil otázku: „**Viete si predstaviť, že v období 2014-2020 budeme mať systém zálohových platieb programov Európskej únie?**“ Témou druhej otázky bol prístup CLLD (Community Led Local Development t.j. komunitou vedený miestny rozvoj), ktorý mal byť súčasťou Integrovaného regionálneho operačného programu (ďalej ako „IROP“), podľa dostupných informácií bol však vládou SR odmietnutý. Podľa Lešínskeho je však tento prístup ako jediný schopný využívať lokálne kapacity a riešiť miestne problémy. Otázka pre panelistov znela: „**Viete si predstaviť CLLD mechanizmus pre ďalšie obdobie aspoň pre vidiecke a vidiecko-mestské regióny?**“ Treťou témou bolo zelené obstarávanie, ktoré podľa Lešínskeho Slovensko nenapĺňa. Panelu teda položil otázku: „**Viete si zelené obstarávanie predstaviť ako horizontálnu prioritu pre roky 2014-2020?**“

**Reagoval minister Kažimír**: „Pracujeme na novom systéme riadenia EÚ fondov. Zálohové platby sú súčasťou nového aj starého obdobia, ostatné je na riadiacich orgánoch... Rezort financií nebude proti a ani nebol. Rezort je vždy spájaný s dĺžkou platobného cyklu – povie sa, že rezort pomaly reaguje. Ale systém je o harmonograme platieb, takže problém vzniká inde. Bolo by dobré, keby vec vstúpila do rámca finančného riadenia. Bolo by fajn, keby ste ako sektor vstúpili do pred-financovania. Systém EÚ často naráža na nereálne rozpočty. EÚ často nedokáže platiť to, čo je v rozpočte.“

Reagoval aj **minister Kaliňák**. Najskôr odpovedal na **otázku financovania**: „Ako ministerstvo vnútra sme sa snažili vytvoriť pre spomenuté veci priestor – 300 miliónov Eur na sedem rokov pre program Efektívnej verejnej správy. Časť bude musieť ísť ministerstvu spravodlivosti, ale zvyšok by sme chceli rozdeliť medzi ostatné organizácie, ktoré sa venujú verejnej správe. Pri fungovaní ministerstiev a kontrole transparentnosti a verejných služieb by mal byť priestor pre MNO. Na to je určite treba **systém záloh**, aby boli výsledky a aby MNO mali priestor – z našich grantov budeme preddavky poskytovať. Mnoho výsledkov z tretieho sektora ostane inak nedoručených.“ Adresoval aj problém **CLLD**: „Projekt bol pôvodne u nás, ale bol zrušený na vyššej úrovni. Chceli sme diskutovať s komisiou o IROPe, ale podľa komisie tento projekt nemôže byť v operačnom programe Efektívnej verejnej správy.“ Minister Kaliňák stručne odpovedal aj na otázku o zelenom obstarávaní: „Pri zelenom obstarávaní sme pripravení, aby tieto aspekty boli súčasťou programu. Ochrana prírody je tiež našou prioritou.“

**Juraj Rizman** (Greenpeace Slovensko) reagoval na viacero tém spomenutých vo vstupoch obidvoch ministrov. Prvou z nich bola **otázka kooperácie pri propagácii daní**, konkrétne poznámka ministra Petra Kažimíra o nenaplnenom sľube MNO: „Povedali sme, že MNO pomôžu výberu daní, je to aj v našom záujme. Ale nie je to úplne nesplnený sľub. Každá organizácia, ktorá robila kampaň za 2% hovorí: „Ak nezaplatíte daň, neodvediete 2%. **Kampaň za 2% je kampaň za dane**“ Rizman odporučil ministrom, aby výzvu nesmerovali všeobecne, ale vybrali jednu organizáciu, ktorá by ju koordinovala. Druhá Rizmanova pripomienka sa týkala **spolupráce ministerstiev a MNO**. Ocenil prácu Rady vlády SR pre MNO, no stále vidí priestor pre zlepšovanie. Ako problém vníma oblasti prístupu k informáciám, spravodlivosti a vymožitelnosti práva.

**Alena Synková** (Detský fond SR) upozornila, že pri kampani na podporu platenia daní jej chýba doplnok, ktorý by uvádzal, ako hospodárne nakladá štát s daňami. „Nevnímam to, že ľudia nechcú platiť dane, ale nemajú pocit, že štát sa správa ako dobrý hospodár.“

## SÚČASNÝ STAV OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI NA SLOVENSKU

Druhý blok bol venovaný hodnoteniu súčasného stavu občianskej spoločnosti na Slovensku a ponúkol reflexiu udalostí uplynulého roka a obdobia od vytvorenia pozície splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti.

**Martin Bútor** (IVO) bilancoval stav v treťom sektore od roku 2011 (podrobnejší zápis prejavu je v Prílohe 2 tejto správy). V úvode sa vrátil k predchádzajúcim dvom „stupavským“ konferenciám a nástupu Filipa Vagača do funkcie splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Vtedy Filip Vagač pomenoval tri kľúčové témy: dosahovanie zmien prostredníctvom dialógu, nie konfrontácie, podporu aktívneho občana a deinštitucionalizáciu verejných služieb. Začiatkom roka 2012 však



nastúpila druhá vláda Roberta Fica a s ňou prišla aj zmena inštitucionálneho dizajnu. V tejto súvislosti Martin Bútor uviedol niekoľko **modelov vzťahu štátu a tretieho sektora**. Sú nimi kooperácia, koordinácia, komplementarita a konfrontácia, s ktorou sa spája kontrola a kritika. Podľa Bútoru sa návrhy ministra Kažimíra na tému asignácie daní **blížia ku kooptácii**, teda prítomnej spolupráci tretieho sektora s existujúcou vládou administratívou, čo si zaslúži diskusiu. Rovina kooperácie vyústila v septembri 2012 do *Výzvy tretieho sektora vláde SR* (tzv. Desatora)<sup>1</sup>, v ktorej sektor z pozície rovnocenného partnera navrhoval kroky pre zvýšenie kvality života a demokracie na Slovensku. Podľa Bútoru sa však v poslednom období vynárajú niektoré problematickejšie javy. Vyjadril názor, že **tretí sektor dnes nemá takú silu ani vplyv** ako v predchádzajúcich obdobiach. Došlo podľa neho k **zhoršeniu politického prostredia v krajine** a pôsobenie tretieho sektora sťažilo aj širšie externé prostredie. V dôsledku ekonomickej krízy a pretrvávajúcich regionálnych rozdielov sa **obyvatelia menej občiansky angažujú**. Bútor upozornil, že na druhej strane sú badateľné nové **výraznejšie prejavy občianskej mobilizácie**, ktoré svedčia o akcelerujúcom kultúrnom štiepení na Slovensku, čoho sprievodným javom je aj nárast extrémistických názorov. Ukáže sa, akým spôsobom sa to prejaví na akcieschopnosti sektora zjednotiť sa napriek rozdielom, najmä čo sa týka vyjednávania so štátom.

<sup>1</sup>[http://tretisektor.gov.sk/data/files/2878\\_vyzva-tretieho-sektora-vlade-slovenskej-republiky.pdf](http://tretisektor.gov.sk/data/files/2878_vyzva-tretieho-sektora-vlade-slovenskej-republiky.pdf)

Bútora ďalej podotkol, že **sektor dokázu mobilizovať** dve skutočnosti – **atraktívna vízia alebo ohrozenie**. Do stavu ohrozenia sa v súčasnosti dostáva „infozákon“ a daňová asignácia. To podľa neho povedie k zvýšenému záujmu verejnosti o dianie v občianskej spoločnosti. Bútora tiež pripomenul, že v poslednom období sa ukazujú **aj priaznivé tendencie** – tendencie k novému združovaniu, k novým iniciatívam a novým lídrom. Objavujú sa občianski aktivisti zaujímajúci sa o lokálne komunálne problémy, prichádzajúci s novými nápismi, ktoré často obsahujú podnikateľské ambície. Ako zdôraznil, tento typ občianskeho aktivizmu bude určite **impulzom pre nové štrukturovanie, nové dizajny a možno aj novú etapu v rozvoji občianskej spoločnosti** na Slovensku.

Ako druhý rečník vystúpil **Marcel D. Zajac** (podpredseda Rady vlády SR pre MNO). Vo svojom prejave konštatoval, že **Rada vlády SR pre MNO** môže mimovládny organizáciám v mnohých oblastiach pomôcť, avšak je do istej miery limitovaná. Ak chce tretí sektor vyjadriť svoj postoj dôraznejšie (napríklad k téme daňovej asignácie), musí tak urobiť aj mimo priestor Rady vlády SR pre MNO. Poznamenal, že v poslednom období sa objavujú pozitívne aj negatívne skutočnosti. K pozitívnym patrí **zotrvanie Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti**, ktorý ako jediný disponuje inštitucionálnym zázemím potrebným pre rozvoj tretieho sektora. Vďaka existencii úradu a Rady vlády SR pre MNO sa mnoho vecí nesporne posúva dobrým smerom. Za dôležité označil dva materiály: **Akčný plán iniciatívy pre otvorené vládnutie a Koncepciu rozvoja občianskej spoločnosti**. V oblasti financovania je najdôležitejším bodom snaha **dostať financovanie Európskej únie** určené na inštitucionálny rozvoj MNO **pod správu úradu splnomocnenca**. Pri negatívach Zajac spomenul **nedostatky participatívnych procesov**, ktoré sú síce formálne zafinancované, ale v praktickej rovine nefungujú. Ďalej možno vidieť negatívne tlaky na zmeny v **Zákone o slobodnom prístupe k informáciám** (ďalej len Infozákon) prostredníctvom pripravovanej novelizácie. Rovnako problematickou témou je **daňová asignácia**. Na záver účastníkov konferencie vyzval k aktívnej účasti vo verejnom priestore.

**Filip Vagač**, splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ďalej aj splnomocnenec vlády pre ROS) prezentoval **zhrnutie výsledkov činnosti úradu za obdobie jeho pôsobenia** (podrobnejší zápis prejavu je v Prílohe 2 tejto správy). Zdôraznil, že funkcia splnomocnenca vlády pre ROS nemala na začiatku zafinancované zadanie. To sa tvorilo až v procese diskusií a regionálnych stretnutí. Referoval o prijatých akčných plánoch. **Akčný plán Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti** sa týka troch základných oblastí – zlepšenia prostredia na spoluprácu so štátom, vytváranie podmienok pre aktívnych občanov a podpory celospoločenskej diskusie. **Akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie** obsahoval rovnako tri oblasti – otvorenosť pre informácie, otvorenosť pre dialóg a otvorenosť pre transparentnosť. Ako sa podarilo tieto ciele naplniť? Boli prijaté konkrétne programy, pričom podľa Vagača **sa podarilo naplniť 42 zo 46 úloh zafinancovaných v akčných plánoch**. Za najväčšie úspechy považuje zvýšenie asignácie dane fyzických osôb na 3 % pre dobrovoľníkov, zverejnenie 200 datasetov na portáli data.gov.sk ako aj dohodu o začlenení témy občianskej spoločnosti do Operačného programu Efektívna verejná správa s Ministerstvom vnútra SR i s Európskou komisiou. Niekoľko tém sa podľa Vagača **nepodarilo vyriešiť**. Proces **tvorby Memoranda o porozumení** bol zastavený a odložený na október 2014. **Otázka daňovej asignácie** právnických osôb stále nie je definitívne vyriešená. **Nástroj CLLD<sup>2</sup>** zatiaľ nie je implementovaný v žiadnom operačnom programe. **Infozákon** je téma, ktorá podľa neho bude v najbližších mesiacoch veľmi diskutovaná, či už zo strany sektora, verejnosti alebo vlády. **Verejné služby** sú momentálne nastavené tak, že neverejní poskytovatelia sú z priestoru vytlačení, pričom nerozhoduje kvalita a efektívnosť služby. Problémovou je aj **účasť verejnosti na legislatívnom procese**. Filip Vagač tiež podotkol, že sektor stojí na križovatke, či sa podarí nové

---

<sup>2</sup>Community Led Local Development t.j. komunitou riadený miestny rozvoj

akčné plány prijať a následne aj naplňať. Vyzval účastníkov a ich organizácie, aby porozmýšľali nad tým, ako tento proces aktívne posunúť vpred.

**V závere svojho vstupu Filip Vagač oznámil, že k 1. decembru 2013 odchádza z funkcie splnomocnenca vlády**, pričom zvažuje ponuku ministra vnútra pôsobiť na poste externého poradcu pre oblasť mimovládneho sektora.

V následnej diskusii zaznelo od mnohých diskutérov **poďakovanie Filipovi Vagačovi za jeho prácu vo funkcii splnomocnenca**. Účastníci navrhli, aby výstupom konferencie bolo **Spoločné vyhlásenie účastníkov konferencie**, v ktorom bude pomenovaný stav spolupráce občianskej spoločnosti a štátu. Súčasne je potrebné **dohodnúť sa na mobilizačných aktivitách**. Z konferencie musí vzišť jasný signál, že trend nastavený za posledné obdobie môže zásadne oslabiť občiansku spoločnosť na Slovensku. Ozvali sa aj hlasy **zdôrazňujúce potrebu spolupráce**, či už so samosprávou alebo v rámci sektora.

## **PRACOVNÉ SKUPINY: ZHODNOTENIE SPOLUPRÁCE ŠTÁTU A MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ**

### **Pracovná skupina 1: Financovanie MNO a súvisiace legislatívne úpravy** Odborný garant: P. Haňdiak (1. SNSC)

Pracovná skupina „Financovanie MNO a súvisiace legislatívne úpravy“ (ktorá vznikla zlúčením dvoch plánovaných samostatných skupín – Financovanie MNO a Legislatívne úpravy) mala v prvom diskusnom bloku najväčší počet účastníkov konferencie. Jej garantom bol Peter Haňdiak.

Cieľom workshopu bolo **zadefinovať prioritné otázky záujmu MNO v oblasti financovania a legislatívy**, v ktorých by bolo počas nasledujúceho roku možné presadzovať konkrétne návrhy.

V prvej časti workshopu boli účastníci rozdelení do menších skupín. V nich **definovali typy financovania**, ktoré vnímajú ako prioritné alebo aspoň dôležité pre svoju organizáciu počas nasledujúcich troch rokov:

- Štrukturálne fondy EÚ
- Štátne dotácie prostredníctvom ministerstiev na základe vyhlasovaných výziev
- Finančné príspevky od VÚC, samosprávy alebo obcí
- Asignácia 2% od firiem, jednotlivcov
- Sociálne podnikanie, predaj vlastných služieb a produktov, alebo prenájom (samofinancovanie)
- Dary od firiem aj jednotlivcov
- Fondy – zahraničné nadácie a dary
- Poskytovanie školení a tréningov
- Zahraničné granty
- Verejné zbierky
- Dary od zahraničných firiem pôsobiacich v SR
- Dotácie EÚ
- Finančné príspevky na služby poskytované priamo klientovi, ktorý bude mať možnosť sám rozhodnúť, ktorého poskytovateľa využije.
- Verejné zdroje
- Čiastočná úhrada príspevkov na služby v oblasti resocializácie od ľudí vo výkone trestu (vyžaduje zmenu súčasnej legislatívy)

## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

- Dary cez darcovské portály (napr. ludialudom.sk alebo dobrakrajina.sk).
- Členské príspevky
- Finančné mechanizmy samosprávy (vyžaduje sa však zrovnoprávnenie neziskových organizácií pri ich využívaní)
- Sponzoring od firiem
- Spolupráca/ partnerstvá s firmami
- Benefičné koncerty (ako konkrétny nástroj pre fundraising)
- Investovanie, využívanie výnosov z investícií
- Charitatívna lotéria
- Žiacke poukazy – mali by sa však môcť používať aj v športových spolkoch
- Príspevky úradov práce na chránené pracoviská
- Pravidelné individuálne darcovstvo

Vo svojom vstupe Peter Haňdiak zdôraznil **rolu neverejného sektora vo vzťahu k štátu, samospráve a spoločnosti**, ktorú považuje za principiálnu pri tvorbe legislatívy. Od nej sa odvíjajú otázky týkajúce sa poskytovania sociálnych služieb i otázky vzdelávania či športu.

Upozornil, že v mnohých oblastiach štát nie je povinný zaviesť **duálny systém poskytovateľov služieb**. Avšak tam, kde ho zavedie, **nesmie diskriminovať neverejný sektor**. Napriek tomu sa nedarí dosiahnuť stav (napríklad v oblasti sociálnych služieb), v ktorom by si poskytovateľa vyberal občan – klient, a nie štát či samospráva.

**Rovnaké postavenie** neverejných a verejných inštitúcií pri poskytovaní služieb sa podarí dosiahnuť **len vtedy, ak tretí sektor viditeľne ukáže svoju silu**, svoj prínos. V opačnom prípade bude jeho miesto podľa zákonov nastavené tak, že bude v úzadí za štátom a samosprávami.

Peter Haňdiak pripomenul, že Rada vlády pre MNO definovala v roku 2008 **5 hlavných typov financovania MNO**:

- Darcovstvo
- Verejné zbierky
- Charitatívna lotéria
- Iná zárobková činnosť
- 2%-ná asignácia z dane z príjmu

Jedna z oblastí, v ktorej sa podarilo tento zoznam rozšíriť a presadiť návrh v prospech tretieho sektora, je inštitút **charitatívnej reklamy**. Z tretieho sektora však musí vyjsť jasný signál na jeho podporu. Ministerstvo financií SR „dalo zelenú“ k príprave charitatívnej reklamy, pričom cieľom je dosiahnuť, **aby si sponzoring mohli firmy uplatniť ako daňový výdaj neziskové organizácie nemuseli takýto príjem zdaňovať**.

Charitatívna reklama má za cieľ **podporiť spoluprácu sektorov a podnietiť činnosť MNO**. Tento mechanizmus však treba nastaviť tak, **aby nedochádzalo k zneužívaniu peňazí**. Návrh je, aby sa názov firmy zverejňoval a aby na prevádzkové náklady išlo maximálne 20% z celkovej sumy (a 80% na účel). Pri pretransformovaní daru na charitatívnu reklamu **musí byť plnenie vo forme reklamy preukázateľné nosičom reklamy** (videospot, billboard, tlačené médiá a pod.). Ak sa dosiahne súhlas o tejto filozofii, začnú sa rokovania s Ministerstvom financií, ktorého zámerom je obmedziť výšku sumy. Bude potrebné zabrániť špekuláciám a vyriešiť všetky otázky súvisiace s DPH. Ako **prvok verejnej**

**kontroly** (potrebné pre získanie súhlasu MF SR) bolo navrhnuté **zverejnenie zmluvy o charitatívnej reklame v obchodnom vestníku**.

Ďalšou veľkou a dôležitou oblasťou financovania MNO zostáva **asignácia podielu dane z príjmu právnických osôb (PO) a fyzických osôb (FO)**. Peter Haňdiak v súvislosti s týmto inštitútom vyjadril potrebu jeho **stabilizácie**, aby opakovane nenastávala situácia, keď jeho existenciu v súčasnej podobe treba každoročne obhajovať. Návrh, ktorý tretí sektor dal na jeho stabilizáciu vláda odmietla s odôvodnením, že nie je v súlade s pravidlami štátneho rozpočtu. Vláda cíti potrebu **upraviť najmä asignáciu dane z príjmu právnických osôb**, zamerané predovšetkým na firemné nadácie. Pred tromi až štyrmi rokmi preto zaviedla k inštitútu **darčovskú zložku**. Návrh bol, aby len tá právnická osoba, ktorá poskytne dar vo výške 0,5% svojej daňovej povinnosti, mohla asigovať 2% dane z príjmu, v opačnom prípade to bude len 1,5%. Pre fyzické osoby zostala v platnosti 2%-ná asignácia, ktorá však môže byť zvýšená na 3 % pre dobrovoľníkov. **Cieľom zmien bolo naučiť firmy darovať prostriedky zo zisku**. U fyzických osôb je trendom rastúci podiel ľudí, ktorí daň z príjmu asigujú.

Asi po 4 rokoch snáh sa podarilo zaviesť do zákona **charitatívnu lotériu**. Aktuálne pripravujú niektoré organizácie (Centrum pre filantropiu, Nadácia Pontis) spôsob, ako **celý systém uviesť do praxe**. Ten by mohol neziskovým organizáciám pomôcť rozdeľovať prostriedky v objeme, ktorý pre ne predstavuje skutočnú hodnotu. Podmienkou je však stále **splnenie pomerne tvrdých zákonných podmienok na získanie licencie**.

**Pri zárobkovej činnosti** majú neziskové organizácie príjmy **oslobodené od dane**, s výnimkou príjmov z podnikateľskej činnosti. Systém je pripravený tak, že všetky činnosti, ktoré nie sú podnikateľské, sú oslobodené od dane. MNO však nevedia s istotou stanoviť, či je určitá **činnosť podnikaním alebo nie**. V tejto otázke prebehli rokovania s Ministerstvom spravodlivosti a Ministerstvom financií SR a rozsiahly výklad má k dispozícii aj 1. Slovenské neziskové servisné centrum.

K **verejným zbierkam** prebehli rokovania na Ministerstve vnútra SR, pri ktorých zostal jeden bod bez dosiahnutia zhody – ten sa týkal **výšky nákladov na správu zbierky**. Neziskové organizácie navrhovali 25 %, Ministerstvo vnútra SR navrhovalo 10 %. Presnejšie treba ešte upraviť predmet použitia finančných prostriedkov získaných verejnou zbierkou. Treba zabrániť ich zneužívaniu na neoprávnené účely.

Diskutovalo sa aj o všeobecnejších témach, **na ktoré sa potrebuje tretí sektor sústrediť**. Neľahkou, ale potrebnou úlohou bude **pokúsiť sa o celospoločenskú zmenu** – aby neverejný sektor nebol vnímaný ako horší než verejný či podnikateľský (napríklad tým, že nešťátny domov dôchodcov ukáže rovnakú kvalitu svojich služieb ako štátny). Jedným z dôsledkov toho, že sa to nedarí, je aj skutočnosť, že 20 zákonov nevie tretí sektor presadiť, pretože **sa mu nedarí ukázať svoju silu**. **Pozitívnu ukážkou je**, že sa neziskové organizácie spoja, ako tomu bolo napríklad v rozsiahlej celospoločenskej kampani za zachovanie 2%, kedy sa sektor mobilizoval tak, že si jeho silu uvedomili poslanci aj vláda). Dvomi prioritami v najbližšom období by mali byť zrovnoprávnenie financovania verejných a neverejných poskytovateľov služieb a stabilizácia asignácie percenta z dane z príjmu ako u právnických, tak aj fyzických osôb – ide o zachovanie toho, čo sa podarilo dosiahnuť a vybudovať za 10 rokov, pretože ak asignácia bude redukovaná, hrozí, že zanikne.

Peter Haňdiak účastníkom prezentoval aj návrh legislatívneho zámeru úpravy charitatívnej reklamy.

## Pracovná skupina 2: Programovanie štrukturálnych fondov

Odborní garanti: M. Mojžiš (Priatel'ia Zeme – CEPA) a D. Hullová (Centrum vzdelávania neziskových organizácií)

Členovia pracovnej skupiny sa zaoberali témami, ktoré sú pre tretí sektor kľúčové v oblasti programovania štrukturálnych fondov.

Od roku 2010 prebieha v Európskej únii **proces programovania fondov na nové obdobie**, ktoré sa začne v roku 2014. Na Slovensku sa tento proces spustil až v roku 2012, pričom kľúčové dokumenty sa začali pripravovať až v roku 2013. Patria medzi ne aj **Partnerská dohoda** (t.j. „zmluvný dokument medzi vládou a EK, ktorý určí stratégiu, priority a podmienky za akých môže Slovensko využívať fondy EÚ po roku 2014“. Zdroj: <http://www.euractiv.sk/fondy-eu-investicia-do-buducnost/clanok/otvorene-otazky-v-partnerskej-dohode-ostavaju-021196#sthash.6li5b41h.pdf>) a **znenia jednotlivých programov** (konkrétna realizácia, nástroje).

Pri najoptimistickejšom scenári začne samotná **realizácia štrukturálnych fondov pre nové programovacie obdobie** (2014 – 2020) až koncom roka 2014. Pracovné verzie operačných programov, ktoré pôjdu na konzultáciu do Európskej komisie (ďalej len EK), by mali byť zverejnené na prelome novembra a decembra 2013. Proces zapojenia všetkých zainteresovaných strán je na Slovensku veľmi ťažkopádny.

Medzi šesticu operačných programov (ďalej len OP) patrí: OP **Výskum a inovácie** (jej skrytá podtéma – Podpora podnikania), OP **Integrovaná infraštruktúra**, OP **Ľudské zdroje**, **OP životného prostredia**, **Integrovaný regionálny operačný program** (nesúrodý, jeho súčasťou je aj kultúrne dedičstvo) a **OP Efektívna verejná správa** (budovanie ľudských kapacít vo verejnej správe, posilnenie analytických kapacít).

Európa 2020 je novým hospodárskym plánom, ktorý nahradí Lisabonskú stratégiu. EÚ v ňom stanovila päť cieľov týkajúcich sa zamestnanosti, inovácií, vzdelania, sociálneho začlenenia a oblasti klímy a energetiky, ktoré by sa mali splniť do roku 2020. Členské štáty prijali vlastné vnútroštátne ciele v každej z týchto oblastí, ktoré boli ďalej sformulované v **Pozičnom dokumente pre každý členský štát EÚ**. Na jej základe vzniká Partnerská dohoda spolu so šiestimi operačnými programami. V prípade Slovenska **OP vznikali skôr ako Partnerská dohoda, ktorá mala, naopak, OP predchádzať**, čo nevykazovalo znaky strategického plánovania.

Ďalším slovenským špecifikom je, že **OP sú zverejnené iba v rámci jednotlivých pracovných skupín**. Doposiaľ nebola otvorená debata o posledných verziách OP a v niektorých prípadoch sa dokumenty označujú ako tajné. Nastavenie cieľov je síce dané, ale stanovenie konkrétnych pravidiel pre realizáciu je ešte otvorené, napríklad verejné pripomienkovanie výziev. Okrem Partnerskej dohody mala byť pripravená aj **Územná dohoda**. Mala definovať, čo sa bude z Partnerskej dohody implementovať na ktorom území.

MNO sa v OP nachádzajú ako **partneri na vykonávanie verejnej kontroly** (nastavenie implementačných pravidiel, technická pomoc, zverejňovanie informácií) a taktiež v roli žiadateľa v budovaní systematických kapacít v treťom sektore.

V rámci prvého dňa pracovnej skupiny boli identifikované nasledovné potreby, resp. odporúčania:

- zabezpečiť **informovanosť všetkých zainteresovaných partnerov** o procese tvorby Partnerskej dohody a operačných programov

- naplniť princíp partnerstva v praxi
- zabezpečiť **kontinuitu a udržateľnosť** už realizovaných dobrých projektov
- zabezpečiť **udržateľné financovanie pre MNO** (predfinancovanie formou zálohových platieb)
- uplatniť **decentralizované nástroje** funkčných regiónov (CLLD, globálne granty)

### **Pracovná skupina 3: Participácia občanov na verejnom rozhodovaní**

Odborný garant: J. Rizman (Greenpeace Slovensko)

Problémy MNO netreba zužovať len na financovanie a 2% asignáciu a čerpanie európskych fondov, ale sú tu aj oblasti participácie: **participovanie na rozhodovaní, prístup k informáciám, vymožitelnosť práva.**

Prvou diskutovanou témou bolo **zapájanie verejnosti do rozhodovania**. Mnohé MNO sa dlhodobo pokúšajú spolupodieľať sa na verejnom rozhodovaní na miestnej i na národnej úrovni. Dodnes sa však nepodarilo dosiahnuť, aby predstavitelia verejnej správy vždy porozumeli, **prečo je dôležité prizvať občanov k rozhodovaniu**, zapájať ich do procesov, deliť sa o informácie a o samotnej moci rozhodovať. Preto je **tlak na participáciu stále veľmi dôležitý** a netreba sa uspokojiť s podpísanými formálnymi dohodami, ani v prípadoch, keď je vláda viac naklonená MNO.

Aktuálna je aj otázka **formálnosti participačných procesov**, kedy samotné rokovania a procesy neprinášajú žiadne dopady a zmeny, ide len o formálne vykázanie princípu participácie. Dnes existuje skúsenosť s Radou vlády pre MNO a prístupu „participácie až k smrti“. Ak sa druhá strana rozhodne zapojiť MNO do procesov rozhodovania, môže to viesť až k tomu, že dokáže predstaviteľov MNO a občianskej spoločnosti „uparticipovať“, teda **zdolať náročným procesom**. Účastníci rokovaní z neziskového sektora nemajú na rozdiel od úradníkov či politikov zaplatenú účasť na rokovaní, ani preplatené cestovné náklady, preto sa zapájajú na úkor vlastného času a niekedy aj na úkor financií. Ak navyše nie sú niektorí predstavitelia z Bratislavy, často dochádza k situáciám, že nie je koho do procesu vyslať. Následne **odznievajú argumenty zo strany štátu, že hoci vytvoril priestor na participovanie, nik sa nezapojil**. V prípade, že štátna správa deklaruje podporu občianskej participácie, je potrebné vytvárať **materiálno- finančné podmienky pre účasť MNO v procesoch**.

Sú tu však aj také procesy občianskej participácie, ktoré prinášajú dobrý výsledok. Často však za týmto úspechom **nie je funkčný systém zapojenia verejnosti do rozhodovania**, ale napríklad vytvorený osobný vzájomný vzťah s človekom, s ktorým rokovania prebiehajú.

**Absentuje systémový prístup**, úradníci si podľa predstaviteľov MNO zjednodušujú v oblasti zapájania občanov a organizácií vlastnú prácu. Slabá je komunikácia s celým spektrom MNO, ale aj s ľuďmi, ktorí nie sú členmi združení a venujú sa konkrétnym témam. Ako zaznelo od účastníkov, osobné vzťahy sú dobré v dobrých časoch, ale pre zlé časy je potrebné vytvoriť **systém, ktorý bude fungovať**. Zlý systém neumožňuje zapojenie všetkých a neponúka im možnosť takej participácie, akú ponúka zvýhodneným subjektom.

Dôležité je tiež **formovať zručnosti zamestnancov štátnej správy** v oblasti občianskej participácie. Na úrovni **samospráv sú občianske iniciatívy často úspešnejšie** ako na národnej úrovni, čo môže slúžiť ako zdroj inšpirácie. Jednou z možných príčin je skutočnosť, že na miestnej úrovni sa ľudia lepšie poznajú a riešia spolu konkrétne problémy. Participácia na miestnej úrovni sa môže zlepšiť aj posilnením fungovania žiackych školských rád a ich kompetencií (v súčasnosti sú na nízkej úrovni) formou legislatívnych zmien. Využiť možno aj odkaz na úspešné projekty občianskej participácie (napríklad luventa – projekty Kompraxu).



Ďalšou rezonujúcou témou bola **vymožiteľnosť práva**. V praxi sú MNO niekedy „zberateľmi morálnych víťazstiev“ – ak žiadajú o informácie, ktoré nedostanú, obrátia sa na súd, ale **rozhodnutie súdu v ich prospech nepomôže**, aby sa dostali k požadovaným informáciám. Oneskorené odobrenie/potvrdenie, resp. rozhodnutie súdu v prospech MNO nič neznamená, pretože je neskoro ovplyvniť začaté procesy, výstavbu... Dôležitá je vymožitelnosť práva, aby bolo možné niečo v praxi ovplyvniť. Problémom je často aj dlhá čakacia doba na rozhodnutia súdov.

Významne by pomohlo zlepšenie procesov, ktoré umožňujú zapojenie občanov a organizácií do verejného rozhodovania, napríklad **inštitút hromadnej pripomienky** či zaregistrovanie získaných 500 podpisov v systéme, čo ušetrí čas a poukáže na podporu ľudí v ďalšom období pri pripomienkovaní (nebude potrebné získavať podpisy vždy, keď bude plánovaná úprava jedného riadku právnej normy).

Tretou výraznou témou bol **Zákon o slobodnom prístupe k informáciám (Infozákon)**. Výzvou je **udržať tento zákon** v čo najlepšej podobe, zabrániť chystanej novele zákona (ktorá prináša napríklad predlžovanie lehôt na odpoveď, či účtovanie poplatkov za poskytnutie informácie). Mal by zaznieť jasný výstup voči okliešťovaniu Infozákona a petičnej akcii, ktoré podľa účastníkov predstavujú stavebné kamene funkčnej občianskej spoločnosti. V prípade novelizácie **zákona o slobodnom prístupe k informáciám** je potrebné:

- Pomocou jasných argumentov povedať, v čom sa navrhovateľa mýlia.
- Pripraviť **analýzu**, zozbierať dáta, či pri využívaní skutočne ide o **šikanovanie**. Argumentácia, využívajúca tvrdenia o šikanovaní úradníkov občanmi v prípade žiadosti o informácie je nebezpečná, pretože sa môže preniesť aj do iných oblastí (napr. správne rady podnikov) a vyvolať ďalšie zhoršenie možnosti žiadať informácie.
- Zozbierať dostatočné množstvo **podpisov na podporu dobrého zákona o informáciách**, aby bolo jasné, že tu nie je len záujem predstaviteľov ZMOS-u, ktorí presadzujú novelizáciu Infozákona, ale aj záujem obyvateľov miest a obcí, ktorí sa môžu vďaka Infozákonu podieľať na kontrole verejnej správy.

### Pracovná skupina 4: Verejné služby

Odborná garantka: H. Woleková (nadácia SOCIA)

V úvode workshopu **Helena Woleková** (SOCIA – nadácia na podporu sociálnych zmien) **predstavila rámec verejných služieb**. V najširšom zmysle ide o všeobecné verejné služby nehospodárskeho charakteru, ktoré je možné rozdeliť podľa toho, ako sa im darí pôsobiť v trhovom prostredí. Kľúčovou úlohou je vytvorenie zákona o verejných službách, v ktorom by všetci poskytovatelia mali rovnaké podmienky a výber poskytovateľa by bol rozhodnutím občana. Jedným z hlavných problémov je, že verejné služby poskytujú rozpočtové organizácie, ktorých rozpočet je daný zriaďovateľom, nie normatívom za poskytnuté služby. Neverejní poskytovatelia služieb nedokážu cenou konkurovať verejným poskytovateľom, ktorí majú na ne samostatný rozpočet. V novom zákone by malo ísť o to, aby všetci dostávali rovnaký príspevok, pokiaľ si občan vyberie práve ich.

Členovia skupiny sa spoločne snažili pomenovať:

- oblasti služieb, v ktorých môžu byť MNO prospešné
- oblasti, v ktorých je možné kombinovať dobrovoľnícku a profesionálnu činnosť
- spôsoby ako sa využívajú nástroje – ako napr. aktivačné práce
- problémy nerovnoprávneho postavenia poskytovateľov služieb

V téme **služieb, v ktorých môžu byť neziskové organizácie prospešné**, zaznel inšpiratívny príklad z Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska. Reprezentant uviedol, že po dohode s verejnými

inštitúciami Únia zabezpečuje službu merania funkcie zraku pre deti v predškolskom veku. Na základe toho je možné uskutočniť včasné kroky pre pomoc deťom.

V téme **kombinácie práce dobrovoľníkov a platených profesionálov** sa členovia skupiny zhodli na tom, že existuje viacero oblastí, kde by MNO mohli efektívne poskytovať služby tak, že by boli **pokryté len náklady a ľudia by pracovali dobrovoľnícky** (napríklad hasiči, záchranári či psičkári.) V diskusii zarezonovalo viacero príkladov zo zahraničia. Jedným z nich bola **Veľká Británia**, kde sú v tomto type služieb platení manažéri, ale najviac práce poskytujú školení dobrovoľníci. Nikdy to však nejde bez toho, aby bol manažment platený a funkčný. Iný príklad pochádza z **Českej republiky**, kde funguje **Zákon o obětech**. Ten je samostatnou normou pre túto oblasť, ktorá pokrýva nielen obeť všeobecne, ale aj špecifikované skupiny. Prvá časť zahŕňa právo na špecifické služby, druhá časť hovorí, ako má štát riadiť poskytovanie služieb inými subjektmi a tretia sa venuje vzdelávaniu ľudí, ktorí prichádzajú do styku s obeťami.

Ďalšou diskutovanou témou bol **Zákon o sociálnych službách a regulácie týkajúce sa aktivačných prác**. Podľa slov členov skupiny existuje mnoho nezamestnaných ľudí, ktorí by boli **ochotní pracovať dobrovoľnícky**, ak by to bolo v podobe, ktorú umožňuje úprava o aktivačných prácach.

Účastníci kritizovali **Zákon o sociálnych službách**: „V minulosti sa riešil rozpor, že Zákon o sociálnych službách vytvára ministerstvo, ale realizuje ho samosprávny kraj a tento rozpor stále pretrváva. Každý kraj má iný prístup. V zákone je niečo definované, ale samosprávny kraj si dá nejakú požiadavku, ktorá v zákone stanovená nie je. V zákone sú kvalifikačné požiadavky nejasne definované a každý samosprávny kraj si ich definuje sám.“ „Riešením by bolo zmeniť zákon tak, aby boli požiadavky jasne definované.“

Poslednou spomedzi najvýraznejších tém bola diskusia o probléme **nerovnoprávneho postavenia poskytovateľov služieb**. Zaznela otázka nakoľko sú MNO pripravené uchádzať sa o poskytovanie služieb, resp. či poznajú svoje prostredie, a to aké služby chýbajú. Potom je potrebné, aby mali schopnosť flexibilne reagovať na dopyt. Zaznel návrh, aby o službe rozhodoval klient a financie ho nasledovali, čo by mnohým MNO umožnilo zabezpečiť dostatok financií na fungovanie.

## **VÝZVY PRE OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ – ČÍM V SKUTOČNOSTI ŽIJEME?**

Pre záverečný blok prvého dňa konferencie si šiesti rečníci z rôznych oblastí pôsobenia pripravili **krátke provokatívne zamyslenia** na tému, čím tretí sektor v súčasnosti v skutočnosti žije.

Prvý vystupujúci **Boris Strečanský** z Centra pre filantropiu, rozprával o **zápase za otvorenú spoločnosť**, ktorý sa stále neskončil. Vyzdvihol skupiny ľudí, ktoré sa snažia o niečo, čo presahuje ich osobný záujem a vyzval ich, aby sa nevzdávali. Stav sektora prirovnal k tancu: jeden krok vpred, jeden krok vzad. Za súčasný spoločenský trend označil individualizmus, lebo robiť niečo v prospech kolektívu sa nenosí, aj keď historicky je to pochopiteľné – naša krajina s kolektívom nemá pozitívnu skúsenosť. Napriek tomu existuje množstvo iniciatív či občianskych združení, čo svedčí o tom, že človeku aj tak nestačí, ak pracuje len pre seba. V kontraste k tejto téze stoja pragmatické návrhy ministrov smerované voči tretiemu sektoru, ktoré sa nesú v duchu „niečo za niečo“. To vníma ako obraz sveta, do ktorého sa mu MNO nehodia, nezapadajú. Jeho výzva pre tretí sektor znie: **„Ako zápasíť o normálnu spoločnosť, kde by aktivita človeka, ktorý chce pre spoločnosť niečo urobiť nebola len trpená,**

**ale stala by sa normou?**“ Zdôraznil, že si uvedomuje kontrastnosť svojho prejavu: „*spoločnosť bez veľkých vízií, ale všetci tu máme vieru, že veci sa dajú zmeniť a opláti sa bojovať.*“ V závere citoval Jana Wericha: „*Nebojujem, aby som vyhral, ale aby som sa nevzdal.*“

**Jana Kviečinská** z luventy rozprávala o svojich **skúsenostiach z občianskeho sektora, ale aj z verejnej správy**. Tie ilustrovala niekoľkými situáciami, na ktorých podľa vlastných slov participovala v najširšom význame tohto slova. Prvým príkladom bolo jej rozčarovanie, keď po 17. novembri nedostala na gymnáziu, kde učila, dostatok priestoru na zmenu v spôsobe vzdelávania študentov. Táto negatívna skúsenosť však mala aj pozitívnu stránku: na podnet Martina Bútoru, v spolupráci s Nadáciou Milana Šimečku, pomohla Kviečinská aj na základe svojich skúseností so vznikom projektu Ľudské práva v škole.

Hovorila aj o svojom pôsobení vo funkcii generálnej riaditeľky **Sekcie pre ľudské práva a menšiny na Úrade vlády SR**. Počas desiatich rokov tam získala mnoho skúseností, vďaka ktorým sa podieľala aj na založení Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorá mala byť poradným orgánom vlády, resp. jej partnerom. Napriek tomu princíp partnerstva nebol ukotvený v štatúte rady, čo zhodnotila ako chybu.

Na záver Kviečinská spomenula aj svoju **skúsenosť s Radou Európy**. Podľa jej slov bol systém tejto inštitúcie dobrý, no napriek tomu sa jej členom neočakávane stalo Rusko, hoci nezrušilo trest smrti. Argument za jeho prijatie do Rady Európy bol, že vďaka členstvu bude možné na Rusko viac vplývať.



Túto situáciu Kviečinská označila za príklad kompromisu, v ktorom sa človek alebo subjekt vzdáva časti svojej integrity. A to podľa nej platí aj pri participácii: participácia áno, ale nie za cenu vzdania sa integrity, hodnôt či myšlienok.

Tretím spikrom bol **Ján Orlovský** zo ZSE Energia, a.s., ktorý sa pohybuje na hranici podnikateľskej mimovládnej sféry. Podľa jeho slov sa v súčasnosti vo firemnom sektore objavuje stále viac ľudí, ktorí vnímajú **povinnosť firiem voči spoločnosti** a hľadajú cesty ako prispieť v oblastiach, kde je to potrebné. Ako príklad uviedol Fond pre transparentné Slovensko, ktorý bol založený v rámci BusinessLeadersForum, ale väčšina firiem nemala o projekt záujem, keďže ho vnímali ako príliš politický. Je potrebné vytvoriť **celospoločenský étos, ktorý by ľudí nabádal venovať sa verejným témam** akou je napríklad korupcia. Na záver poznamenal, že hoci je to beh na dlhé trate, netreba sa vzdávať.

Ako štvrtá vystúpila **Alžbeta Mračková**, ktorá sa už viac než dekádu **venuje dobrovoľníctvu**. Uviedla niekoľko pozitívnych opatrení, ktoré sa v posledných troch rokoch podarilo uskutočniť v spolupráci s vládou a samosprávou. Vytvorila sa napríklad **konceptia rozvoja a program podpory dobrovoľníctva** alebo **Bratislavské dobrovoľnícke centrum**. Na záver podotkla, že rozvoj občianskej spoločnosti a súčasné výzvy vyžadujú **budovanie silných partnerstiev**, najmä s biznis sektorom. Rovnako je dôležité pestovať entuziazmus, autentickosť a profesionalitu ale zároveň poznať svoje hranice. Príhovor zakončila povzbudzujúcimi slovami pre všetkých, ktorí sa na Slovensku snažia o zmenu k lepšiemu.

**Ondrej Gallo** z Rady mládeže Slovenska začal svoj vstup úsmevne, porovnaním dovtedajších vstupov s formátom TEDx. Ten funguje na princípe krátkych inšpiratívnych prejavov, zatiaľ čo na tejto konferencii sa podľa neho hovorilo dlho o tom, čo sa pokazilo. Hoci je podľa neho správne ísť do hĺbky, netreba situáciu vidieť priveľmi negatívne, pretože v treťom sektore za posledné obdobie možno vidieť

**množstvo inšpiratívnych vecí.** Občianska spoločnosť je aktívna v krízach, dokonca aj počas 1. Ficovej vlády sa sektor aktivizoval. Dnešnú dobu označil za menej čitateľnú, takisto ako hranice medzi dobrým a zlým. MNO si v tejto dobe podľa jeho slov hľadajú svoj priestor. Na jednej strane vláda vtiahla MNO do niektorých procesov, na ktorých už participujú, na strane druhej vzniká aj mnoho neformálnych iniciatív. Keďže ako predseda Rady mládeže Slovenska prichádza do kontaktu s mladými ľuďmi v Bratislave i mimo nej, môže potvrdiť, že zakladajú množstvo kultúrnych iniciatív, napr. v oblasti cyklodopravy či verejných priestorov. Za výzvu označil **spojenie dvoch prúdov – formálneho a neformálneho.** Výzvou je prepojenie nadšených ľudí, ktorí veci rovno robia a ľudí skúsených s infraštruktúrou, aby začali zapájať aj tých mimo dominujúcich spoločenských štruktúr. Práve kvôli prostrediu na inštitucionalizáciu je dôležitá Rada vlády pre MNO. Výzvu ukončil otázkou: „Ako dostať čo najviac nových tvárí na stupavskú konferenciu?“ Nakoniec by sme si z občianskej spoločnosti podľa neho mali odniesť pocit, že sa treba venovať inštitucionálnej práci, lebo tá má vplyv na všetkých. Napríklad infozákon je pre mnohých vzdialený, v skutočnosti je to však esenciálny nástroj na fungovanie občianskej spoločnosti.

V závere večerného pléna vystúpila **Zora Jaurová**, ktorá pôsobí ako kultúrna manažérka (pre podrobný prepis vid' *Prílohy*). Ponúkla pohľad na vývoj a **súčasnosť občianskej spoločnosti na Slovensku pohľadom vlastnej generácie**, ktorá do veľkej miery formovala občiansku spoločnosť počas predošlých 25 rokov. Podľa Jaurovej je to generácia, ktorá je poznačená zážitkom zmeny. Tento zážitok v sebe niesol očakávanie, že sa svet bude meniť rýchlo, z noci na ráno. Napokon prišlo pochopenie, že svet takto nefunguje a veci sa menia postupne. Dnešný svet postdigitálneho veku zažíva krízu demokracie, ktorá vyvoláva v ľuďoch túžbu vziať veci do vlastných rúk. V tejto situácii by tretí sektor mal nastúpiť na proces deinštitucionalizácie a vrátiť sa k občianskej spoločnosti, do autentických komunít, k ich aktivitám a ich vzájomnému prepájaniu. Za hlavnú výzvu občianskej spoločnosti na Slovensku pokladá potrebu kritickej masy lídrov, ktorí dokážu vziať veci do vlastných rúk a prepájať oblasti politiky, ekonomiky a kultúry. Úlohou občianskej spoločnosti je nájsť takýchto lídrov a pomôcť im presadiť sa.

## **PREDSTAVENIE OTVORENÝCH OTÁZOK VO VZŤAHU ŠTÁTU A MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ**

Na úvod druhého dňa konferencie prezentoval splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti **Filip Vagač** priebeh prípravy **Akčného plánu** Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2014 - 2016 a oblastí, ktoré zostávajú vo vzťahu mimovládnych neziskových organizácií a štátu **zatiaľ nedoriešené.**

Vyjadril sa, že je kľúčové, ak si tretí sektor jasne dohodol a stanovil, ktoré témy pokladá za najdôležitejšie. Vzhľadom na to, že táto konferencia reprezentuje najväčšie stretnutie zástupcov sektora za rok, bolo by užitočné, aby sa účastníci konferencie zhodli na prioritných témach a v práci pracovných skupín sa ich pokúsili posunúť ďalej.

Z pohľadu splnomocnenca by malo ísť najmä o **tieto oblasti:**

1. **Memorandum o porozumení** medzi vládou a neziskovým sektorom: jeto nástroj, ktorý by mal určovať, čo sa vláda smerom k MNO zaväzuje vykonať. Úloha prijať memorandum sa však už **viackrát odsúvala** a v súčasnosti je novým termínom október 2014.
2. **Daňová asignácia**: momentálne sa na ministerstve financií **nepripravuje žiadna zmena**, takže platí súčasný stav, že **asignácia klesne** v ďalšom roku na 1%. Ak chcú MNO tento stav zmeniť, mal by byť zákon upravený do konca roku 2013. Z rokovaní ministerstva však vyplýva, že tento zákon sa do konca roka upraviť nechystajú. Pripúšťajú však možnosť rokovať o zmene legislatívy na začiatku roka 2014 za podmienok, ktoré v prvý deň konferencie uviedol minister financií.
3. **Nástroj CLLD**: Európska komisia ponúkla miestnym komunitám v rámci kľúčových štrukturálnych fondov (fond rozvoja, sociálny fond a poľnohospodársky fond) systém rozhodovania, ako budú peniaze použité. Tento nástroj však zatiaľ na Slovensku **nie je súčasťou žiadneho operačného programu**. Záujmom splnomocnenca bolo presadiť tento nástroj do Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP) alebo do operačného programu Efektívna verejná sprava. Zatiaľ to však vyzerá tak, že zo strany štátu o to nie je záujem.
4. **Úlohy obce a mimovládnych neziskových organizácií pri zabezpečovaní a kontrahovaní verejných služieb**. V ideálnom stave by nemalo záležať na tom, kto službu vykonáva (či je to obec alebo nezisková organizácia). V súčasnom stave však majú pri poskytovaní verejných služieb obce a VÚC iné, výhodnejšie postavenie ako neziskové organizácie. To vyžaduje **zrovnoprávnenie MNO** s ostatnými poskytovateľmi verejných služieb.
5. **Registre občianskych združení**: je to citlivá a otvorená téma. V súčasnom stave **neexistuje** pre občianske združenia funkčný a užitočný register (podobný napr. obchodnému registru), v ktorom by bolo možné napr. overiť štatutára organizácie. Je preto dôležité diskutovať o tom, ako register nastaviť tak, aby bol užitočný pre jeho používateľov.
6. **Zákon o slobodnom prístupe k informáciám**: pripravuje sa jeho **novelizácia**. Existuje pracovná skupina pri Ministerstve spravodlivosti, ktorá sa jej venuje. Otázkou je, do akej miery pripravované zmeny pomôžu alebo obmedzia slobodný prístup k informáciám.
7. **Účasť verejnosti v legislatívnom procese**: v súčasnosti sa verejnosť môže do procesu pripomienkovania zapojiť v rámci medzirezortného pripomienkového konania, ktoré je upravené na 15 dní, pričom je možné ho skrátiť na 5 dní. Momentálne sú možnosti účasti verejnosti upravené na úrovni nariadenia vlády, návrhom však je upraviť ich prostredníctvom zákona tak, aby verejnosť mohla vstupovať do tvorby zákona skôr, a vo viacerých fázach (napr. pri tvorbe legislatívneho zámeru, vlastnými návrhmi a neskôr pripomienkovaním).



memoranda.

Ďalšími návrhmi na možné témy diskusie boli:

- „**fondy priateľské pre MNO**“,
- rozšírenie témy 4: úlohy obce a MNO pri zabezpečovaní a kontrahovaní verejných služieb aj o **tému zamestnávania**,
- zvýšenie sily **petícií** určenými Národnou radou SR.

Rovnako zaznel návrh v ďalšej diskusii sa nevenovať samostatne **téme memoranda** medzi vládou a MNO, keďže ostatné témy spolu tvoria obsahové požiadavky

Následne sa účastníci konferencie rozdelili do piatich pracovných skupín k diskusii o jednotlivých témach, ktoré v úvode načrtol splnomocnenec Filip Vagač.

## PRACOVNÉ SKUPINY: OTVORENÉ OTÁZKY VO VZŤAHU ŠTÁTU A MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ

### Pracovná skupina A: Zníženie daňovej asignácie právnických osôb

Odborný garant: Milan Andrejkovič (1.SNSC)

V úvode **Milan Andrejkovič** poskytol prehľad vzniku systému daňovej asignácie u nás ako aj ich následné zmeny. V roku 2000 a 2001, kedy sa hľadal spôsob financovania MNO, sa v Maďarsku našla **inšpirácia**: systém asignácie jedného percenta. V tom čase sa nazbieralo asi 100 000 korún, ktoré boli rozdelené medzi 4000 organizácií, štátu to neublížilo. Následne prišla **veľká daňová reforma** a zaviedol sa systém aj pre právnické osoby – toto je ojedinelé na svete, možno v tom bude pokračovať Moldavsko. V roku 2004 sa už vyzbieralo **mnohonásobne väčšie množstvo financií**. MF SR chcelo systém limitovať, ale MNO dokázali ustáť tlak na zmeny. Pomohla **kampaň Ľudia ľuďom**, v rámci ktorej sa mobilizovali mimovládne organizácie na podporu mechanizmu asignácie 2 percent, vznikla „kniha dvoch percent“, prezentovala sa v parlamente a dokázala sa dôležitosť 2% pre MNO.

Odvtedy je téma zmeny asignácie **každoročne „na stole“**, diskusia sa zamerala na to, aké percento sa bude poukazovať, koľko je veľa a koľko je málo. Tento mechanizmus však funguje, peniaze chodia načas a predvídateľne, čo nie je prípad iných foriem (dary a pod.) a presne toto by malo naštartovať rozvoj občianskej spoločnosti. Nie je záujem o to, aby mechanizmus fungoval navždy, ale je užitočný možno po dobu jednej generácie – 20 rokov. Postupne musíme **viac využívať klasické filantropické spôsoby** na financovanie MNO.

V diskusii o návrhu ministra financií podporiť vyberanie daní zaznel odmietavý postoj k takémuto návrhu, ale aj názor, že je záujmom MNO, aby sa v našej krajine platili dane (keďže z nich plynú dve percentá z dane z príjmu asignované MNO) a nemal by byť problém podporiť kampaň podporujúcu platenie daní.

Účastníci sa zhodli, že na podporu daňovej asignácie je **nevyhnutná mobilizácia** typu kampane Ľudia ľuďom, 1.SNSC môže byť nápomocné ale keďže nie je kampaňovou organizáciou, potrebuje s takouto aktivitou pomoc. V kampani k daňovej asignácii je potrebné **zameriť sa na asignáciu dane z príjmu právnických osôb**, keďže práve to je problematické z pohľadu MF SR.

Zaznievali návrhy na oddelenie kampane za platenie daní od kampane podporujúcej daňovú asignáciu a prípadne prepojenie témy daňovej asignácie s témou dobrovoľníctva, prípadne s témou participatívnych rozpočtov (mechanizmu, v ktorom o využití časti verejných financií rozhodujú priamo občania).

#### Ďalšie kroky

V diskusii o tom, aké **konkrétne aktivity** by v súvislosti s kampaňou za zachovanie daňovej asignácie mohli MNO podniknúť, sa objavili tieto námety:

- kampaň o celkovej **dôležitosti existencie** mimovládnych organizácií,
- zdôrazňovať, ako sa neziskový sektor **zapája do vecí verejných** – je potrebné formulovať kampaň tak, že MNO často že **suplujú niektoré úlohy a povinnosti štátu**.

V diskusii o nositeľovi takejto kampane sa diskutujúci v pracovnej skupine zhodli, že je potrebné vytvoriť **širšiu koalíciu „ochotných“** na partnerskom princípe, pričom veľmi užitočné budú práve hlasy malých organizácií z terénu, ktoré dokážu preukázať reálne prípady z praxe. V kampani je potrebné obracať sa priamo na občanov a reálne vysvetliť, že to nie je štát, ktorý bude platiť viac na bezdomovcov a ostatné marginalizované skupiny, ale sú to oni – občania, ktorí budú na to doplácať.

Konkrétnym návrhom kampane bola **výzva na darovanie drobných finančných prostriedkov** od občanov pre neziskové organizácie podľa hesla: podpor toho, kto sa Ti páči. Bol by to symbolický krok na **vyjadrenie podpory práci MNO**.

Koalícia organizácií zapojených do kampane by sa mala **začať vytvárať okolo trojice organizácií** (1.SNSC, Centrum pre filantropiu a Nadácia Pontis), ktoré v téme dlhodobo advokujú. Zároveň sa účastníci pracovnej skupiny zhodli na tom, že preferovanou možnosťou je vytvoriť vlastnú kampaň o asignácii a nepristupovať na ponuku ministra financií o spoločnej kampani za platenie daní.

### **Pracovná skupina B: CLLD – Štrukturálne fondy na komunitnej úrovni**

Odborný garant: M. Mojžiš (Priatelia Zeme–CEPA)

Keďže sa zdá, že **pripomienkovanie** v štátom zriadených pracovných skupinách je **neúčinné** (zástupcovia MNO sa nedostanú k pracovným materiálom, resp. dostanú ich na pripomienkovanie až v poslednej chvíli a ich pripomienky sa spravidla nezapracúvajú do ďalších verzií), rozhodli sa účastníci pracovnej skupiny zamerať na **formulovanie pripomienok tretieho sektora priamo pre EK, formou listu zástupcov MNO do EK o nefungovaní partnerstva**. Zdôraznili, že je dôležité naďalej komunikovať súčasne so štátnymi orgánmi, EK aj tretím sektorom. Na konkrétne kroky však zostáva málo času, lebo termín dodania pripomienok je 13. november 2013.

V pracovnej skupine následne vznikli tieto úlohy pre ďalšie aktivity v oblasti CLLD:

- Vytvoriť návrh na vydanie spoločnej **tlačovej správy** - zodpovední za tlačovú správu budú Daniel Lešinský, Ľuba Ľachká, Peter Medved', Andrea Hegovská
- **Vyžiadať si posledné verzie plánov OP** cez zástupcov MNO v pracovných skupinách a cez Úrad splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti (do 8.11. 2013 ) – zodpovedný koordinátor: Miroslav Mojžiš.
- Dohodnúť sa na **systéme pravidelného poskytovania a zverejňovania pracovných verzií OP**. Zistené informácie by sa mali sústrediť na jednej webovej stránke. Po konzultácii v Priatelia Zeme–CEPA bude zaslaná informácia, kde budú zverejňované všetky relevantné dokumenty a ich aktualizácie v oblasti eurofondov. Miroslav Mojžiš zastreší úvodnú komunikáciu, ďalšia del'ba práce bude realizovaná podľa pracovných skupín.
- **Spracovať pripomienky** k pracovným materiálom a zaslať ich zástupcom MNO v jednotlivých pracovných skupinách. EK informovať o konkrétnych ministerstvách a pracovných skupinách OP, ktoré so zástupcami MNO nespupracujú a nesprístupnia materiály (v liste zástupcov MNO o nefungovaní partnerstva). Pravidelne informovať zástupcov tretieho sektora prostredníctvom siete platforiem. Zodpovední: Miroslav Mojžiš, Dana Hullová, Daniel Lešinský, Dana Plučinská, Ľubica Ľachká, Juraj Čorba.

Pracovná skupina sa dohodla na požadovaní poskytnutia 5% na globálne granty a 10% na CLLD z celkového objemu všetkých finančných prostriedkov. Rovnako bude pracovná skupina informovať verejnosť o stave programovania formou tlačovej správy. Taktiež navrhla vytvorenie zoznamu kontaktov zainteresovaných osôb.

Plán aktivít, ktorý bol prednesený v pléne druhého dňa konferencie:

- Vyžiadať si posledné verzie pracovných materiálov z pracovných skupín (PS) OP (zodpovedný: Miroslav Mojžiš, termín realizácie: do 8. 11. 2013)  
cez zástupcov MNO v PS  
cez Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti
- Poslať informáciu o nedodržaní princípov partnerstva a nefungujúcich nástrojov pri tvorbe Partnerskej dohody vo forme listu na Európsku komisiu. (zodpovedný: Daniel Lešínský, dobrovoľníci zo skupiny, termín realizácie: do 8. 11. 2013)
- Zabezpečiť internú a externú komunikáciu.  
Interná komunikácia – vytvoriť webový priestor, kde sa sprístupnia všetky relevantné dokumenty (zodpovedný: Miroslav Mojžiš, CEPA termín realizácie: do 8. 11. 2013 a vytvoriť zoznam emailových kontaktov členov platforiem, ktorí majú záujem o tému (s dôrazom na aktívne vyhľadávanie si informácií a prihlásenie sa do zoznamu)  
Externá komunikácia – informovať verejnosť o dôležitosti témy vo forme tlačovej správy (zodpovedný: Daniel Lešínský, termín realizácie: do 8.11. 2013)

## **Pracovná skupina C: Obec vs. MNO – kontrahovanie služieb verejného sektora**

Odborná garantka: H. Woleková (nadácia SOCIA)

Prehľad služieb, ktoré je možné kontrahovať:

- **Zamestnanosť** – využívanie aktívnej politiky zamestnanosti, aby mohli aj MNO používať nástroje zamestnanosti ako absolventská prax, dobrovoľníctvo a pod.
- **Sociálne služby** – v kompetencii ich majú obce a VÚC.
- **Vzdelávacie služby** – poskytujú ich súkromné, cirkevné školy či materské školy, voľnočasové aktivity poskytujú centrá voľného času či nízkoprahové centrá a pod.
- **Zdravotnícke služby** – sú poskytované aj prostredníctvom neziskových organizácií, ale majú to sťažené, lebo ak vznikli zo štátnych organizácií, majú vo svojich správnych radách viac ako 50% ľudí, ktorí pracujú primárne vo verejných inštitúciách.
- Ďalej sú to **preventívne služby, služby krízovej intervencie či sociálne bývanie** – MNO však môže o tomto jednáť len v prípade ak je v nej viac ako 50% obecného zastúpenia. Teória, to je legislatíva, t.j. či sú nejaké prekážky v existujúcej legislatíve, ktoré by zabraňovali, aby MNO poskytovali tieto služby.

Skupina v úvode pomenovala prekážky takejto praxe:

**V zákone o službách** a zamestnanosti je určené, že aktivačné práce realizujú obce. MNO ponúkajú možnosť dobrovoľnej práce v tých istých oblastiach služieb. Aktivačné práce a dobrovoľníctvo sa líšia



## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

v tom, že za aktivačné práce človek dostáva aktivačný príspevok. Viacerí členovia pracovnej skupiny sa zhodujú, že aj MNO by mali mať možnosť poskytovať aktivačné práce. Doterajšie pokusy zapracovať takýto návrh boli neúspešné.

Podobne vďaka nerovnocennému postaveniu sú **diskriminovaní klienti**: „V prvom rade nemajú možnosť výberu. A druhá vec je, že ak VÚC povie, že už minul rozpočet, tak klient na ktorého ešte bol rozpočet platí menej, a klient na ktorého už nie je, platí viac. Príspevok na odkázanosť by mal dostať občan a mal by sa sám rozhodnúť ako s ním naloží: či ho bude opatrovať rodina, či bude mať terénnu alebo lôžkovú starostlivosť. Tento systém funguje v Českej republike.“

Ako ďalší problém sa ukazuje **konflikt záujmov**: „Napríklad, keď VÚC rozhodujú koho budú kontrahovať, často si tým regulujú konkurenciu. Môže tam byť formálny predel, ale ovplyvňujú to aj neformálne politické väzby. Druhým problémom je elementárna nedôvera voči neverejným poskytovateľom. Napríklad verejné fondy pri ministerstve školstva počítajú s tým, že by mohli kontrahovať aj MNO, ale radšej výzvu obmedzia len na školy.“

Helena Woleková reagovala, že „snahu o elimináciu konkurencie a nedôveru sa snažíme zmeniť.“ Informovala o príprave projektu zameraného na nastavenie podmienok akreditácie MNO. Akreditácia umožní MNO, ktoré dodržiavajú zákon a pravidlá, ľahšie požiadať o verejné zdroje.

Ďalším problémom je aj nerovnoprávny prístup v prípade poskytovania špecializovaného poradenstva, keďže zákon v tejto oblasti tvorí ministerstvo, ale realizujú ho VÚC, ktoré často mení alebo vykladá podmienky pre prevádzkovateľov. Nie je jasné, ktorý výklad predpisov platí.

„My napríklad predkladáme zoznam osôb schopných poskytovať poradenstvo ministerstvu, ale VÚC si zákon bežne interpretuje inak a my musíme znova predložiť tie isté zoznamy VÚC, čiže znova výpisy z registra trestov a potvrdenia o školeniach atď. Robíme to duplicitne, aj keď to podľa zákona nemáme robiť. Keď si to však VÚC vysvetlí po svojom, tak neexistuje žiaden orgán, ktorý by povedal, že VÚC si vysvetlil zákon nesprávne. Je to veľká medzera a nedostatok uplatňovania zákona v praxi. VÚC povie, že 'My rozdeľujeme peniaze, my určujeme pravidlá.' Navyše každá VÚC je iná. My fungujeme v ôsmich a čo kraj, to rozdiel.“

Podobnú skúsenosť majú aj ďalší členovia pracovnej skupiny: „My máme splnené všetky zákonom stanovené podmienky pre špecializované poradenstvo, ale tlačia nás, aby sme nedodržovali svoje štandardy, lebo oni si vo svojom kraji nastavili svoj systém. Ak sa nám nepáči, nebudú nás financovať. A autonómia VÚC je natoľko veľká, že nemusia rešpektovať nikoho.“

Podobný hlas sa ozýva aj za Úniu nevidiacich a slabozrakých Slovenska: „Zo špecializovaného poradcu chcú urobiť všeobecného. My sa zameriavame na zrakovo postihnutých, ale VÚC nás tlačí, aby sme sa venovali aj inak zdravotne postihnutým. Chcú si nás prispôbiť, aby naše poradne vyzerali podľa ich predstáv. Ministerstvo síce povie, že na to nemajú právo, ale dáva len odporúčania, nie záväzné nariadenia.“

Komentáre k dobrovoľníckej práci

MNO sú **znevýhodňované** oproti obciam. Nedostanú príspevok na koordinátora dobrovoľníkov. V tom sú obce znova zvýhodňované. MNO môžu urobiť projekt, zobrať dobrovoľníkov, ale nedostanú koordinátora.

Podobnú situáciu popísali aj vzdelávacie MNO. Už v minulosti bolo veľmi ťažké získať na to akreditáciu – udeľovanie kreditov pre učiteľov v doplnkovom vzdelávaní, Od 1. novembra 2013 platí novela, podľa ktorej tí, ktorí akreditáciu dostali ju môžu naďalej využívať, ale odteraz akreditáciu nebudú môcť získať MNO, ale len verejné inštitúcie a školy.

V Slovenskom zväze telesne postihnutých majú zlú skúsenosť s vymedzením toho, kto je dobrovoľník. : „My máme 20 000 členov, ale ani jeden náš člen nie je zároveň náš dobrovoľník, pretože dobrovoľník nemôže byť členom organizácie. Čiže my sme dobrovoľnícka organizácia, ale zároveň nie sme, lebo keď robím projekt a potrebujem vykázať dobrovoľnícku činnosť, nemôžem použiť svojich členov.“ Uvedené tvrdenie (že dobrovoľník nemôže byť členom organizácie) viacerí členovia diskusnej skupiny spochybnili tvrdením, že ide o nesprávny výklad vyhlášok.

Priority, kam by malo smerovať úsilie MNO:

Z pracovnej skupiny sa ozývalo viacero návrhov: „Sústredme sa na Zákon o sociálnych službách – nie sú v ňom opravné prostriedky, pomiešalo sa financovanie, výdavky a výnosy, príjmy a náklady. Je finančne nevykonateľný. Navyše verejní poskytovatelia zároveň vyberajú poskytovateľov aj realizujú služby.“, Táto téma v pracovnej skupine rezonovala preto, lebo sa do práce v skupine zapojilo najviac organizácií, ktoré sa tejto oblasti venujú.

Pracovná skupina sa zhodla, že **najväčším problémom je odkomunikovať, že MNO dokážu poskytovať služby**, minimálne tak dobre a efektívne ako verejní poskytovatelia. Je potrebné sa zamerať na komunikáciu. Bežná verejnosť nevie o tom, že neverejní poskytovatelia poskytujú konkrétne služby. Informáciu o tom by mali pripravovať a šíriť platformy napr. formou výskumov a opismi príbehov. Tieto informácie sa majú šíriť pre verejnosť cez médiá. Členovia pracovnej skupiny súhlasili, že dôležité je klásť dôraz na férovú verejnú súťaž; či už vo vzdelávaní, sociálnych službách alebo iných oblastiach.

Návrhy a pripomienky z pracovnej skupiny

- **Vytvorenie portálu** (napr. [www.tretisektor.sk](http://www.tretisektor.sk)) s podsekciami ako sociálne služby, vzdelávacie služby a pod. ako komunikačný prvok, ktorý by sa dal použiť pri komunikácii na rôznych úrovniach. Je potrebné tiež mať zaplatených ľudí, ktorí by túto komunikáciu robili
- Potreba **zaručiť rovnoprávne postavenie** v rámci poskytovania akýchkoľvek služieb prostredníctvom cielenej externej komunikácie („*verejnosť vie len o zbierkach, ktoré obťažujú alebo o škandáloch. Ale mali by vedieť aj o tom, čo naozaj robíme, ako to robíme a prečo to robíme*“)
- Od roku 2008 existuje **Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb**, ktorá rokuje na najvyššej úrovni na ministerstve, ale v konečnom dôsledku to **neplní účel** („*tam povedia „áno“, dostane sa to do zápisnice, ale ďalej sa to neposunie...výsledok je, že tá novela Zákona o sociálnych službách vyšla a je hrozná.*“)

Helena Woleková ako odborná garantka skupiny uzatvorila prácu v skupine pozvánkou na ďalšiu akciu, kde bude možnosť ďalej diskutovať na túto tému: „*Rada by som upozornila na konferenciu o občianskych koalíciách, ktorá sa bude konať 5.11.2013 v Bratislave a bude hľadať možnosti kooperácie koalícií. ... „Viem si predstaviť, že keby nastala spolupráca koalícií, tak by spolu mohli bojovať za rovnosť podmienok. Navrhujem, aby ten, čo žiada o podporu, vždy najskôr veľmi zrozumiteľne podal informáciu, čo potrebuje podporiť a akým spôsobom by mala byť podpora prejavovaná.*“

## **Pracovná skupina D: Registre občianskych združení**

Odborný garant: P. Haňdiak (1. SNSC)

Diskusia v skupine k téme registra MNO pokrývala dve súvisiace, ale napriek tomu odlišiteľné otázky:

- Zmena právnych foriem MNO
- **Register MNO** – jeho zriadenie a obsah

## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

### Aktuálny stav – právne formy MNO

Z aktuálnych právnych foriem mimovládnych neziskových organizácií len občianske združenia a organizácie s medzinárodným prvkom **nemajú svoj zákonom stanovený register**. V súčasnosti tiež nie je plne doriešená otázka zaradenia zoskupení fyzických osôb bez právnej subjektivity medzi neziskové organizácie.

V diskusnej skupine zazneli názory, že:

- organizačných typov MNO je veľa a tento stav je mätúci,
- je potrebné právne formy novelizovať,
- zahrnutie slova „neziskové“ v označení sa treba pokúsiť zmeniť,
- jednotlivé organizačné typy by mohli mať vlastné individuálne atribúty v prípadnom jednotnom registri právnických osôb.

### Občianske združenia (OZ)

Výrazne najväčšiu časť MNO v súčasnosti tvoria OZ, ktorých počet už v roku 2010 dosahoval 37 409. Tie sú registrované podľa zákona o združovaní občanov, ktorý zostáva **nezmenený 24 rokov**. Registrujú sa na Ministerstve vnútra SR, avšak ich činnosť nepodlieha žiadnej kontrole. Aj z tohto dôvodu sú OZ najviac zneužívanou právnou formou. Pritom medzi jednotlivými OZ existujú výrazné rozdiely nielen vo veľkosti obratu, ale napríklad aj v tom, aké typy zdrojov využívajú a či využívajú napríklad aj verejné zdroje.

Treba poznamenať, že pri súčasnom stave absencie zákonom stanoveného registra **nemá Ministerstvo vnútra SR oprávnenie viesť register OZ** či ich evidenciu. Ministerstvo spravodlivosti SR preto musí vstúpiť do diskusie s Ministerstvom vnútra SR a začať proces zriadenia takéhoto registra.

### Zneužívanie zákona o OZ

Podľa účastníkov diskusie existuje príliš veľký počet OZ, ktoré sú **skryté obchodné spoločnosti**. Zneužívajú tak voľnosť aktuálneho zákona o združovaní občanov. V očakávaní zavedenia daňových licencií **bude pravdepodobne stúpať** počet s.r.o., ktoré sa preregistrujú na OZ s cieľom vyhnúť sa daňovej licencií. Zákon priamo nevyžaduje, aby OZ použilo príjmy na verejnoprospešné účely. Tie OZ, ktoré majú živnostenské oprávnenie a môžu podnikať, tak môžu príjem nevyužitý na činnosť organizácie vyplácať napríklad zakladateľom, keďže zákon im to nezakazuje.

### Účel a potreba registra MNO

Účelom plánovaného registra MNO by malo podľa účastníkov diskusnej skupiny byť:

1. Poskytovať základné informácie o organizácii:
  - stanovy, účtovnú závierku (od istej veľkosti organizácie) a výročnú správu,
  - štatutárnom orgáne,
  - dátovú schránku na oficiálnu komunikáciu.
2. Zaisťiť transparentnú **dostupnosť týchto informácií** pre každého.
3. **Slúžiť pre registráciu MNO, aktualizáciu údajov o MNO a zaznamenanie zániku MNO**. (v súčasnosti už napríklad približne 15% registrovaných OZ reálne neexistuje, nevyvíja činnosť, avšak nikto neohlási ich zánik a výmaz z registra. Ak malé OZ zmenia predsedov či podpredsedov, nehlásia to.)

Ďalším dôvodom pre vytvorenie registra je aj skutočnosť, že OZ a organizácie so zahraničným prvkom takýto **register nemajú**. Povinnosť poskytovať o sebe takéto informácie bude vítaná zo strany MNO, ktoré vykonávajú svoju činnosť čestne a transparentne.

K výhodám zápisu v registri patrí aj väčšia transparentnosť v **prípade čerpania verejných prostriedkov**, ale aj napríklad to, že už nebude potrebná registrácia ako príjemcov z 2%-nej asignácie u notárov, keďže informácie v registri už budú overené, a nebude potrebné ich opätovne overovať. Je však možné, že výhody registrácie nebudú vnímať všetky MNO rovnako a bude ich potrebné viac vysvetľovať. Mala by tiež zostať **zachovaná možnosť neregistrovať sa**.

V diskusii o tom, čo by mal spĺňať **nový register MNO** zaznelo:

- nemal by to byť register len OZ, (pretože v budúcnosti bude viacero typov právnických osôb radených k neziskovým organizáciám)
- v registri by mali byť len právnické osoby s vlastnou právnou subjektivitou (t.j. len tie, ktoré sú registrované a majú IČO)
- úroveň informácií požadovaných registrom by mala približne zodpovedať Obchodnému registru
- je potrebné stanoviť povinnosti neziskových organizácií nielen vo vzťahu k samotnej registrácii, ale aj k aktualizácii údajov. (V prípade, že organizácia túto povinnosť opakovane nesplní, bude možné jej registráciu nepredĺžiť.)
- register by mal stanoviť informačnú povinnosť podľa určitých parametrov, napríklad podľa právnej formy organizácie, alebo podľa toho, či organizácia prijíma verejné zdroje. Stanovenie povinnosti by sa nastavilo podľa najčastejších požiadaviek, s ktorými sa stretávajú MNO
- dôležité bude stanoviť prechodnú dobu na preregistráciu a evidenčnú povinnosť (organizácie budú musieť povinne oznamovať svoju existenciu, v opačnom prípade budú zrušené)

Plánované kroky

Diskusná skupina formulovala ďalšie kroky potrebné pre vznik registra MNO v dvoch možných scenároch:

1. ak sa **rekodifikácia civilného práva zrealizuje a bude mať vplyv na MNO** (predpoklad tohto scenára je, že vznikne nový zákon o registri právnických osôb):
  - požiadať o stretnutie s rekodifikačnou komisiou a zistiť očakávané zmeny v typoch PO (zaznel návrh, aby sprostredkovateľom medzi tretím sektorom a rekodifikačnou komisiou bol ÚSVROS),
  - zabezpečiť stretnutie s Ministerstvom spravodlivosti SR, aby predpokladané zmeny mohli byť komunikované v rámci tretieho sektora, a aby sa organizácie mohli na zmeny pripraviť,
  - konzultovať návrh o registri PO a potom ho pripomienkovať,
  - kroky časovo zladíť s rámcovým plánom legislatívnych úloh vlády.
2. Ak sa rekodifikácia civilného práva nezrealizuje alebo nebude mať vplyv na MNO:
  - realizovať diskusiu v rámci sektora o tom, ktoré informácie by mali byť obsiahnuté v registri,
  - novelizovať zákon o OZ,
  - zákonne zaviesť register s možnosťou jeho neskoršieho zosúladenia s občianskym zákonníkom po jeho rekodifikácii.

## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

## Pracovná skupina E: Zákon o slobodnom prístupe k informáciám

Odborný garant: M. Zajac (podpredsa Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie)

Marcel Zajac predstavil základné východiská prebiehajúcej diskusie o Infozákone:

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám bol prijatý vďaka občianskej iniciatíve a postavený na myšlienke „**Čo nie je tajné, je verejné**“. Súčasným dôvodom na protest je snaha o zmenu zákona zo strany samosprávy, prípadne verejnej správy, preto Občianska iniciatíva za zachovanie dobrého zákona o informáciách podáva návrhy a odporúčania, ktoré majú prispieť ku kvalitnému obsahu plánovanej novelizácie a vystúpila s verejnou výzvou „*18 princípov dobrého zákona o informáciách*“ (ktorá vyšla 27.10. 2013). Predstaviteľmi iniciatívy sú členovia pôvodnej iniciatívy a predstavitelia nových organizácií, ktoré zákon využívajú (Marcel Zajac a Boris Strečanský, Centrum pre filantropiu; Norbert Brázda, Changenet.sk; Emília Sičáková-Beblavá a Pavel Nechala, advokát Transparency International; Tomáš Kamenec, advokát; Vladimír Pirošík, advokát a občiansky aktivista; Šarlota Pufflerova a Ľubica Trubíniová, Občan, demokracia a zodpovednosť; Peter Wilfling, Via Iuris; Zuzana Wienk a Peter Kunder, Aliancia Fair-play; Ondrej Dostál, Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika; Vladimír Špánik, Združenie občanov miest a obcí Slovenska, ZOMOS; Juraj Rizman, Greenpeace Slovensko; Ctibor Košťál a Mária Bulková, Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť).

Spomínaná verejná výzva má ukázať, že sú ľudia, ktorí zákon využívajú a ktorým prináša pozitívne veci. Cieľom spomínanej iniciatívy je **znovelizovať infozákon dobre** – jeho súčasné znenie už má pár rokov a za tento čas sa rôznymi spôsobmi, rozhodnutiami súdov a judikatúrou oslabil (napr. na základe rozhodnutí, že informáciou nie je dokument). Z predstavených 18-tich bodov výzvy je každý dôležitý a má svoje opodstatnenie. Rovnako dôležité je v novelizácii **zadefinovať, čo informácie sú**. V predložených návrh zo strany štátnej správy sa objavili aj návrhy (napr. návrh, aby sa nezverejňovali zmluvy realizované pred rokom 2011), ktoré nemajú nič spoločné so šikanou a zahlcovaním úradov (čo sa objavuje v argumentácii pre novelizáciu zákona zo strany ministerstva).

Aby výsledkom legislatívneho procesu a možných zmien bol dobrý zákon o slobodnom prístupe k informáciám, bude treba pozorne skúmať, čo ministerstvo navrhne a „sprevádzať“ zákon celým procesom **až do NR SR**.

Argumentácia pre novelizáciu zo strany vlády a zo strany MVO

Účastníci prediskutovali deklarované dôvody novelizácie (zo strany ministerstva). Argumentom pre novelizáciu je podľa verejnej správy **zahlcovanie úradov žiadosťami o informácie**, preto treba zistiť, či skutočne k spomínanému zahlcovaniu (šikane) dochádza. Podľa informácií odborníkov zo strany MVO je extrémnych žiadostí o informácie málo. Napr. existujúci prieskum Inštitútu pre dobre spravovanú spoločnosť popiera, že by samosprávy pociťovali šikanu v rozšírenej miere.

Keby sa informácie zverejňovali automaticky, potom by odpadla potreba mnohých žiadostí o informácie. Naopak, podľa účastníkov dochádza zo strany niektorých úradov k **opačnej šikane**, kedy samotní úradníci odmietajú podať informácie. Treba zozbierať a vyzdvihnúť **pozitíva, ktoré tento zákon prináša** a ukázať príklady, ako a na čo využili občania prístup k informáciám, aké pozitívne dopady to malo (napr. vďaka infozákonu sa ľudia dostávajú k analýzám ministerstiev, ktoré bežne nezverejňujú). Treba zostaviť „Bielu knihu pozitívnych skúseností“, podporných argumentov a ukázať jasne a zrozumiteľne, prečo je infozákon dôležitý.

## **SPOLOČNÉ VYHLÁSENIE ÚČASTNÍKOV KONFERENCIE A PREZENTOVANIE VÝSTUPOV ZO SKUPÍN V PLÉNE**

Po skončení práce v pracovných skupinách sa účastníci konferencie zišli opäť v pláne. Na úvod Martin Bútora predstavil návrh *Spoločného vyhlásenia účastníkov konferencie mimovládnych neziskových organizácií 2013* (Príloha1 tejto správy). Vysvetlil, že sa autori návrhu vyhlásenia snažili o zhrnutie celého priebehu konferencie, pričom dokument má dve časti: 1) zhodnotenie, vrátane ocenenia toho čo je pozitívne a 2) výzvy, v ktorých sú potrebné riešenia. Po niekoľkých textových spresneniach **bol dokument účastníkmi konferencie prijatý** a jeho text bol zaslaný viacerým relevantným adresátom a médiám.

Nasledovala prezentácia výstupov pracovných skupín a možností zapojenia sa MNO do jednotlivých plánovaných aktivít.

Konferenciu uzatvoril splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti Filip Vagač poďakovaním všetkým účastníkom za skvelú prácu, ktorú urobili.



## **PRÍLOHA 1: SPOLOČNÉ VYHLÁSENIE ÚČASTNÍKOV KONFERENCIE MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ 2013**

Účastníci a účastníčky konferencie sa podrobne oboznámili s bilanciou vyše dvojročného pôsobenia Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a kriticky zreflektovali súčasný stav a výzvy pre budúcnosť.

Sto šesťdesiat prítomných zastupujúcich takmer 130 mimovládnych neziskových organizácií ocenilo výsledky, ktoré sa za ten čas podarilo dosiahnuť. Medzi ne patrí najmä vypracovanie a prijatie programu Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti a Iniciatívy pre otvorené vládnutie. Oba dokumenty boli v podobe akčných plánov prijaté predchádzajúcou vládou a osvojila si ich aj nasledujúca vláda, čo umožnilo kontinuitu v pôsobení splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti Filipa Vagača.

Svedčí o tom 42 splnených úloh, ktoré vytvorili rámce pre spoluprácu medzi štátom a tretím sektorom, pre posilnenie postavenia aktívnych občanov, pre rozvíjanie princípov otvoreného vládnutia, pre dialóg medzi vládou a občanmi. Úrad splnomocnenca, ktorý bol kompetenčne začlenený pod podpredsedu vlády Roberta Kaliňáka, zabezpečoval pod jeho záštitou pravidelnú diskusiu medzi zástupcami občianskej spoločnosti zastúpenými v Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie, ako aj združeniami, organizáciami a aktívnymi občanmi pôsobiacimi v teréne. Účastníci konferencie ocenili vôľu ministra a podpredsedu vlády R. Kaliňáka napomáhať tomuto procesu.

Úrad splnomocnenca prispel k schváleniu zákona o dobrovoľníctve, ktorý otvoril nové perspektívy pre tento dôležitý rozmer činnosti neziskového sektora. Podarilo sa tiež pripraviť a schváliť konkrétne programy pre rozvoj neziskového sektora: Program rozvoja dobrovoľníctva, Program na podporu výskumu, Program podpory verejnej diskusie a sociálnych kampaní, Program podpory pre platformy a strešné organizácie, Program podpory organizácií zameraných na verejný dohľad nad výkonom verejnej moci. V rámci programu otvoreného vládnutia sa postupne sprístupnilo 200 dátových súborov. Úrad splnomocnenca tiež v intenzívnej diskusii so zástupcami občianskej spoločnosti, s platformami mimovládnych organizácií a Komorou neziskových organizácií pri Rade vlády pre MNO prispel k budúcemu programovaniu čerpania eurofondov, a to v podobe návrhu operačného programu Efektívna verejná správa – podpora neziskových organizácií, ktorého naplnenie by umožnilo skvalitniť verejné služby a posilniť kapacity neziskového sektora.

Účastníci konferencie pozitívne zhodnotili úsilie všetkých tých predstaviteľov štátnej správy, ktorí prispeli k napĺňaniu princípov rozvoja občianskej spoločnosti. Vyslovili uznanie odchádzajúcemu splnomocnencovi vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti Filipovi Vagačovi, ktorý sa vynikajúco zhostil svojho poslania a s plným nasadením pomáhal rozvíjať dialóg medzi verejnou správou a zástupcami neziskového sektora. Zanecháva za sebou rozpracované dielo, na ktoré hodno a treba nadviazať. Zástupcovia MNO vyjadrili presvedčenie, že má zmysel s touto spoločensky prospešnou činnosťou systematicky oboznamovať širokú verejnosť. Zdôraznili tiež potrebu zachovať personálne i administratívne kapacity Úradu splnomocnenca tak, aby mohol pokračovať vo svojej činnosti.

V obsiahlej diskusii priniesli prítomní mnoho príkladov o činnosti stoviek organizácií a desaťtisíc občanov z neziskového sektora, ktorých pozitívne aktivity priaznivo ovplyvňujú život ľudí na Slovensku. Z bilancie, o ktorej sa na konferencii podrobne diskutovalo, je zároveň jasné, že niekoľko mimoriadne závažných cieľov sa zatiaľ nedarí naplniť. Podľa presvedčenia účastníkov je kardinálne dôležité pre budúcnosť zachovať 2-percentnú daňovú asignáciu ako kľúčového zdroja pre pôsobenie neziskových organizácií; udržať kvalitný zákon o slobodnom prístupe k informáciám; zrovnoprávniť verejných a neverejných poskytovateľov verejných služieb; podporiť princíp partnerstva a komunitne vedený miestny rozvoj (t.j. iniciatív zdola nahor) zo štrukturálnych fondov, ako aj posilniť účasť verejnosti na legislatívnom procese.

Účastníci vyslovili znepokojenie nad tým, že sa tieto ciele nedarí naplniť, čo by ohrozuje budúcnosť aktívneho, silného, funkčného a spoločensky prospešného neziskového sektora. To by mohlo podlomiť



## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

rozvoj sociálneho kapitálu tak naliehavo potrebného na zvyšovanie kvality života a demokracie na Slovensku.

V priebehu konferencie sa tiež objavil návrh, ktorý prezentoval minister financií Peter Kažimír, ktorý spojil tému pripravovaného postupného znižovania percenta daňovej asignácie pre neziskové organizácie s ich možnou účasťou v kampani za platenie daní. Účastníci konferencie považujú dodržiavanie zákonov a pravidiel, vrátane daňovej povinnosti, za správne a nepochybniteľné. Ako problematickú v obsahu i vo forme však vnímajú ponuku ministra financií podmieniť vyjednávanie o daňovej asignácii pre MNO účasťou MNO na kampani za zlepšenie platenia daní. Nepovažujú za vhodný taký postup, pri ktorom by štát prenášal časť svojej zodpovednosti na inštitúcie občianskej spoločnosti, ktoré pôsobia dobrovoľne a z vlastnej iniciatívy vo verejnom priestore. V tejto súvislosti vyzývajú ministra financií na diskusiu o spolufinancovaní neziskového sektora z verejných zdrojov.

Účastníci konferencie sa zhodli na tom, že neziskový sektor sa opäť raz ocitá na križovatke. Jedna z ciest vedie k udržaniu, posilneniu a rozvoju nenahraditeľnej práce občianskych organizácií a iniciatív, v spolupráci a porozumení s osvietenou verejnou správou. Opačným smerom vedú cesty, ktoré rozvoju slovenskej spoločnosti nepomôžu, naopak ho pribrzdia. Vyzývajú preto predstaviteľov zodpovedných za rozhodnutia v tejto oblasti, aby k ďalším krokom pristupovali s plnou vážnosťou a vedomím zodpovednosti za priaznivý rozvoj Slovenska.

## PRÍLOHA 2 – ROZŠÍRENÉ PRÍSPEVKY VYBRANÝCH REČNÍKOV

### Martin Bútora - prezident Inštitútu pre verejné otázky

Pokúsím sa zhodnotiť bilanciu v 10 bodoch.

#### 1.bod:

Keď sa pozrieme na názvy našich konferencií, tak v roku 2011 sa konferencia volala „Vzťah štátu a občianskej spoločnosti – sme pripravení spolupracovať?“. V roku 2012 sa uskutočnila pod názvom „Diskutujeme o možnostiach ďalšieho rozvoja“, kde sa hovorilo o agende, ktorú MNO pokladajú za kľúčovú v najbližšom období. V októbri 2013 sa uskutočňuje pod názvom „Tretí sektor: obavy a očakávania“. V názvoch sa skrýva vývoj sektora za posledné obdobie.

#### 2.bod:

Čo sme si hovorili v roku 2011?

Pavol Demeš sa vrátil k začiatkom, k vzniku stupavských konferencií, k vzniku grémia, prešiel celé obdobie až do utlmenia grémia, do vzniku jednotlivých platforiem. Vrátil sa k vzniku kampane Ľudia ľuďom, keď išlo o ohrozenie 2% asignácie a nakoniec sa pristavil pri prístupe, ktorý vtedy predstavovala vláda Ivety Radičovej, ktorá zriadila post splnomocnenca a predstavila niekoľko nových návrhov.

Hovorilo viacero ľudí, zápis z konferencie je nesmierne zaujímavý. Spomeniem Lauru Dittel, ktorá hovorila aj o práci s dobrovoľníkmi. Okrem iného hovorila, že na východnom Slovensku aktivizmus ľudí neprešiel, stále registrujeme nových snaživcov, ktorí mobilizujú svoje okolie.

Filip Vagač hovoril o troch kľúčových veciach, t. j. zmenu je možné dosiahnuť nie cez konfrontáciu ale cez dialóg; podpora aktívneho občana; a najmä deinštitucionalizácia verejného života.

#### 3.bod:

Kým sa veci rozbehli, prišla zmena, nová vláda, zmena inštitucionálneho dizajnu. Vládi chvíľu trvalo, kým tretí sektor vzala do úvahy. Nakoniec došlo k stretnutiu aj s premiérom, došlo k predbežnej dohode. Vláda signalizovala zmiernený soft prístup, ústretový k tretiemu sektoru. To viedlo k určitej dohode. Postupne sa utvoril nový inštitucionálny dizajn, či už vo veľkej Rade vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť alebo v Rade vlády pre MNO. Samozrejme z mimovládneho prostredia zaznela aj kritika, tá sa týkala najmä zrušenia postu Vicepremiéra pre ľudské práva a národnostné menšiny. Boli obavy – domnievam sa, že od istej miery oprávnené - že sa tým sproblematickuje účasť ľudskoprávných mimovládok na správe vecí verejných a na dialógu s vládou. Tak či onak sa práca rozbehla a nastala ďalšia etapa.

#### 4.bod:

Dovoľte krátku teoretickú vsuvku, ktorá ale má praktické dopady. Týka sa jednotlivých modelov vzťahov medzi štátom a tretím sektorom – všetko začína písmenom K: kooperácia, koordinácia, kooptácia, komplementarita, konfrontácia. K tomu sa dá ešte pridať kontrola a kritika. Tu vyvstávajú tri otázky:

Je možné zladiť kritiku a kontrolu spolu s kooperáciou a komplementaritou? Tzn. je vláda natolko „osvietená“, aby to nielen tolerovala, ale si to aj osvojila.

Ďalšia otázka znie: Má sektor dosť kapacít a potenciálu, aby obsadil všetky tieto roly?

Posledná sa týka toho, čo sme počuli od ministra financií p. Kažimíra. Jeho návrhy sa blížia k tomu, čomu sa hovorí kooptácia, tzn. prítisná spolupráca tretieho sektora s existujúcou administratívou alebo vládou. Obvykle sa tento model kooptácie nepovažuje za veľmi šťastný. Zaslúži si to diskusiu.

#### 5.bod:

## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

Rovina kooperácie vyústila do Desatora. Konferencia v septembri 2012 prišla s veľmi ambicióznym, zreteľným a čitateľným programom Desatora. Sektor sa prezentoval ako rovnocenný partner pri zvyšovaní kvality demokracie a života. Prišiel s radom legislatívnych námetov – otvorené vládnutie, financovanie, eurofondy, dobrovoľníctvo, participácia. Dodnes to nie je uzavreté, hoci sa objavili viaceré otázky.

### **6.bod:**

V poslednom období sa vynárajú niektoré problematickejšie javy. Tretí sektor ako súčasť občianskej spoločnosti na Slovensku dnes nemá takú silu ani vplyv ako v predchádzajúcich obdobiach. Jeho schopnosť nezávislého, autonómneho aktéra spolupodieľajúceho sa na tvorbe verejných politík je oslabená. Jeho prítomnosť v médiách je menšia. Jeho dosah na politické rozhodovanie je menší. Samozrejme naďalej pôsobia mnohé vyprofilované organizácie, naďalej počť jednotlivcov – dobrovoľníkov a vďaka tomu všetkému je Slovensko určite lepšou krajinou. Ale zároveň platí, že podmienky na vykonávanie všetkých týchto činností, priestor na občiansku participáciu, infraštruktúrne vybavenie a kapacity mnohých organizácií sa vcelku nezlepšujú. Svoju úlohu zohráva aj skutočnosť, že došlo k zhoršeniu politického prostredia, to sa týka najmä oblasti dosahovania spravodlivosti, oblasti súdnictva a oblasti právneho štátu, ktorá je sama o sebe na Slovensku naozaj kritická. Po politickom spore opustil svoje miesto splnomocnenec pre národnostné menšiny, post je neobsadený. Rómsky splnomocnenec je vystavený kritike. Rozprúdili sa spory o implementáciu stratégie ochrany a podpory ľudských práv. Na úrovni byrokratického aparátu, na najvyššej úrovni, často vidno nepochopenie, nechcuť, nepripravenosť spolupracovať, odpor voči občianskej participácii. Niekedy to má podobu priameho útoku, inokedy ide o pokusy sektor kontrolovať.

Aj širšie externé prostredie sťažilo pôsobenie tretieho sektora. Je to ekonomická kríza, ktorá spôsobuje aj ohrozenie životných perspektív mladšej generácie a časti seniorov. Sú to pretrvávajúce regionálne rozdiely a celý rad ďalších problémov, ktoré vtlačajú pečať do myslenia, cítenia a konania obyvateľov, ktorí sa aj v dôsledku krízy správajú menej ako občania. Veľký počet ľudí dlhodobo trápia existenčné problémy, ktoré sú pre nich naliehavejšie ako občianske angažovanie. Charakter mediálneho diskurzu je v prevahe ekonomickej agendy, zaujatie číslami, indikátormi, tvrdými faktami, čo nepriamo spoluvytvára mentalitu, ktorá je menej vnímavá voči témam spoločenskej solidarity, sociálnej kohézie, sociálnych väzieb, akumulácie sociálneho kapitálu.

### **7.bod:**

V poslednom čase pozorujeme nové výraznejšie prejavy občianskej mobilizácie, ktoré hovoria o akcelerujúcom kultúrnom štiepení na Slovensku. Je prirodzené ak si ľudia rôznych presvedčení organizujú svoje aktivity, ako Dúhový pochod alebo Národný pochod za život. Sprievodným javom toho však sú niektoré legislatívne návrhy a problematickým sprievodným javom je nárast radikálnych a extrémistických názorov, najmä na početných internetových diskusiách, doslova nenávisťných výrokov voči rôznym menšinám. To je problematické a uvidíme akým spôsobom sa to prejaví na akcieschopnosti sektoru zjednotiť sa napriek rozdielom, najmä čo sa týka vyjednávania so štátom.

### **8.bod:**

Sektor dokáže prebudiť, mobilizovať dve skutočnosti: atraktívna vízia alebo ohrozenie. Na atraktívnu víziu stále čakáme, ohrozenia sa objavujú. Sektor má isté schopnosti mobilizovať sa, napr. keď Zuzane Piussi hrozilo, že bude súdne stíhaná, tak sa skupina dosť významných ľudí proti tomu postavila. Bohužiaľ sa do stavu ohrozenia teraz dostal Infozákon. Z tohto hľadiska, akoby sme sa vracali na začiatok – je to veľmi problematické.

Do toho prišla správa, že poklesol objem prostriedkov z finančnej asignácie. Ako dnes hovoril p. minister Kaliňák, zatiaľ to nie je uzavreté, ale je pod tým veľký otáznik.

**9.bod:**

Domnievam sa, že toto povedie k zvýšenej pozornosti verejnosti o dianie v občianskej spoločnosti. Čo to znamená, že je ohrozený infozákon? Čo ak sa nepodarí dohodnúť asignácia? Záujem sa obvykle zvyšuje pred voľbami. Prezidentskí kandidáti sa pravdepodobne budú chcieť stretnúť s predstaviteľmi Komory MNO a budú sa pýtať. V tejto chvíli sa nedá odhadnúť, do akej miery sa partnerstvo udrží. Pod akým názvom (a či vôbec) sa bude konať nasledujúca stupavská konferencia a kto ju bude organizovať?

**10.bod:**

Priaznivá tendencia, ktorá sa zatiaľ nevynorila do zreteľnejšej podoby – tendencia k novému združovaniu, k novým iniciatívam a novým lídrom. Po 25 rokoch ľudia vidia, že ani štát ani vláda za nich veci neurobí, musia si to urobiť sami. Udržiava sa genetický kód aktívneho občianstva, objavujú sa nové idey a iniciatívy, nové osobnosti. Vstupujú do verejného priestoru, využívajú všetko čo sa dá – sociálne siete, ide často o lokálne komunálne problémy. Zaujímajú sa o svoje okolie – cyklotrasy, zastavenie kontroverzných projektov, skládky - ale viaceré nové nápady majú v sebe podnikateľské ambície. Mnohí z nich vychádzajú z presvedčenia, že im robí radosť sa vecí ujímať, hovoria o osobnej zodpovednosti za svet okolo nás. Zatiaľ je priskoro predpovedať, či tento typ občianskeho aktivizmu zmení podobu tretieho sektora a oživi „unavenú“ občiansku spoločnosť na Slovensku. Nemožno však vylúčiť, že sa stane jedným zo zdrojov priaznivejšieho vývoja. Určite to bude impulz pre nové štrukturovanie, nové dizajny, možno aj novú etapu v rozvoji občianskej spoločnosti na Slovensku.

## **Filip Vagač – splnomocnenec vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti, zvolávateľ konferencie**

Nebudem až tak optimistický, lebo vidím veci z rozličných uhlov pohľadu. Začnem zhrnutím toho, čo sa udialo, odkedy som nastúpil do tejto funkcie. Bola to zelená lúka, neexistovalo nič. Zhrniem základné body, ktoré doteraz prebehli.

1. Menovanie splnomocnenca – funkcia, ktorá nemala zadefinované vnútorné zadanie (čo má byť to, čo má táto funkcia naplniť). Postupne sa to tvorilo počas toho, ako som bol do tejto funkcie menovaný. Prebehli regionálne stretnutia, vznikla základná myšlienka o tom, čo a akým spôsobom má úrad plniť. Predstava vznikala počas diskusií spolu s vami. Do funkcie som nastúpil v marci a 11.októbra padla vláda – došlo k zmene základných cieľov.
2. Prijatie dvoch akčných plánov . Slovensko sa síce prihlásilo k iniciatíve otvoreného vládnutia, ale nebolo jasné, ako bude táto iniciatíva u nás vyzeráť. Konkrétne veci, ktoré chceme naplniť, vznikali v postupnom dialógu. Konceptiu rozvoja občianskej spoločnosti vláda prijala až na predposlednom zasadnutí. Nebolo jasné, čo z toho na čom sme sa dohodli, bude naozaj možné uskutočniť.

Toto sú základné body, ktoré boli v rámci koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti prijaté aj v rámci otvoreného vládnutia.

Koncepcia (rozvoja obč. spoločnosti) hovorila o troch základných oblastiach:

## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

1. Ako zlepšiť prostredie na spoluprácu so štátom.
2. Aktívny občan – tí, ktorí robia dôležité veci v spoločnosti z presvedčenia, ale nemusia spolupracovať so štátom. Ale štát má vytvárať základné podmienky pre rozvoj takýchto aktivít.
3. Celospoločenská diskusia – na Slovensku máme tendenciu rozhodovať o dôležitých veciach bez toho, aby sme sa o nich porozprávali. Toto v našej spoločnosti v mnohých dôležitých témach chýba.

Iniciatíva pre otvorené vládnutie obsahovala tiež tri základné oblasti:

1. Otvorenosť pre informácie – občan by mal mať právo na informácie. V skutočnosti o ne musí prosiť, pričom ich niekedy dostane a niekedy nie. Keďže štát má tieto informácie vo svojich systémoch uložené, nevidíme dôvod, prečo by nemali byť verejné.
2. Otvorenosť pre dialóg – pilotné projekty participácie, niektoré sa podarili, niektoré nie. Výsledky dialógov zmietnuté zo stola, niektoré prebiehajú ďalej.
3. Otvorenosť pre transparentnosť – nedostala sa na stôl vôbec, týka sa korupcie.

Za dôležitú pokladám spoluprácu s vami všetkými a s ľuďmi, ktorí v regiónoch na najnižšej úrovni robia konkrétne veci tvoriace občiansku spoločnosť. Dialógy spolu s vami dotvárali, ako bude celý rozvoj občianskej spoločnosti prijatý a ako bude napredovať.

Ako sa to podarilo naplniť?

Boli prijaté konkrétne programy. Bola to vaša ročná práca, kde ste sa podieľali na tom, čo ste pokladali za dôležité, diskutovali ste o tom, ako by mali programy vyzeráť. Tieto programy prešli Radou vlády, na úrovni vlády sú už prijaté, základné kontúry zadefinované.

Podarilo sa naplniť 42 zo 46 úloh zadefinovaných v akčných plánoch. Podarilo sa dosiahnuť zvýšenie asignácie na 3 % pre dobrovoľníkov. Je to veľký úspech, pretože tieto 3 % neklesnú. V data portáli máme momentálne 200 datasetov, ktoré sú prístupné komukoľvek. Vznikli veľmi zaujímavé aplikácie pre verejnosť. Čo sa týka eurofondov, niektoré veci sa vrátili o krok späť, napr. CLLD. Podarilo sa vynegocovať základné nastavenie s Európskou komisiou a v rámci Ministerstva vnútra (na slide).

Veci, ktoré ostali stáť:

Prijali sa deklarácie v jednotlivých rezortoch pre oblasť tretieho sektora. Mal nastať proces tvorby memoranda o porozumení medzi vládou a tretím sektorom. Proces trval viac ako šesť mesiacov, momentálne je táto úloha odložená na október 2014. Zatiaľ nevyzerá, že bude memorandum podpísané.

2 percentá - teraz som počul od pána ministra prvýkrát, že o tejto téme možno hovoriť ďalej. Doteraz zaznievalo, že je to vec uzavretá a mechanizmus klesania je dohodnutý. Iba ak by bola budúci rok kampaň, môže nastať zmena.

CLLD – Európska komisia prichádza v rámci štrukturálnych fondov prvýkrát s nástrojom, ktorý umožní na regionálnej úrovni rozhodovať o distribuovaní štrukturálnych fondov. Doteraz sa o tom vždy rozhodovalo len na národnej úrovni. Rozdiel je v tom, že vďaka tomuto nástroju majú miestne úrovne šancu povedať, na čo peniaze majú ísť. Zatiaľ tento nástroj nie je implementovaný v ani jednom operačnom programe.

Info zákon – téma, ktorá bude v najbližších mesiacoch veľmi diskutovaná, či už zo strany sektora, verejnosti alebo vlády.

Verejné služby, ktorých sa týka zákon o sociálnych službách, ale ja hovorím o akýchkoľvek službách, ktoré verejnosti ponúka sektor. Momentálne sa nachádzajú v polohe, že neverejní poskytovatelia sú z priestoru vytláčaní. Postavenie obcí a miest je v úplne inej pozícii ako postavenie neziskových organizácií. U nás nerozhoduje kvalita a efektivita služby, ale to kto ju poskytuje.

Účasť verejnosti na legislatívnom procese – viacerí popisujú, že verejnosť sa k tomuto dostáva cez MPK (medzirezortné pripomienkové konanie) trvajúcemu od 5 do 15 dní, kedy má verejnosť šancu sa k zákonom vyjadriť. Ale v skutočnosti to je v mnohých prípadoch inak, neexistuje k tomu žiadna norma.

Čo sa týka mojej funkcie, rád by som s vami hovoril o našej vzájomnej spolupráci. Stojíme na križovatke, či sa podarilo naplniť základné veci – akčné plány. Treba porozmýšľať, ako bude tento proces prebiehať ďalej. Dávam vám štafetový kolík – ste vy a vaše organizácie ochotné urobiť niečo preto, aby sa veci v týchto témach posunuli dopredu? Dúfam, že toto vyprovokuje aktivitu, aby sme s týmito vecami niečo urobili. Je kľúčové, aby sa pokračovalo v tom, čo sa začalo, aby štafetový kolík nespadol na zem. Chcem sa vami v najbližších dvoch dňoch hovoriť o tom, čo nám dáva zmysel pri pokračovaní toho, v čom sa začalo.

## **Boris Strečanský – Centrum pre filantropiu**

Zopár všeobecných poznámok:

Vychádzam z mojej profesie filozofie a histórie. História je našou učiteľkou, môžeme sa poučiť z dejín. Hlavná téza: zápas o otvorenú spoločnosť pokračuje a budúcnosť je otvorená. Dejiny SR v 20. storočí sú dejinami snahy stať sa normálnou spol., ako kolektív etnicky či občiansky zaradiť sa do spol. normálnych štátov. Skupina ľudí, ktorí sa snažia o niečo, čo presahuje ich osobný záujem. Netreba očakávať, že situácia sektora bude vynikajúca. Stále sa snažíme nadýchnuť a potom urobíme krok späť, tancujeme čaču J krok späť a krok vpred. Treba túto situáciu vypovedať. Naša ambícia o dobre prostredie pre obč. spol. sa nemusí naplniť. Výsledok zápasu nie je jasný. Je to tak aj preto, že máme málo času, chceme veľa vecí v krátkom čase a máme silné proti-trendy proti našim ideálom. Naša spol. nežije veľkými ideálmi, izmy skončili. Dnes sú ľudia uzatvorení do vlastných vnútorných svetov, vládne silný individualizmus. Robiť niečo v prospech kolektívu sa nenesie, aj oprávnene, skúsenosť s kolektívom bola o ničom.

Je tu množstvo iniciatív, združení, amatérskych, je to dôkaz toho, že človek nie je spokojný, ak robí len pre seba. Je to fundamentálna téza po tom, čo sme počuli od ministrov – niečo za niečo, krmník, lakte, ... Je to obraz sveta, ktorý v tomto (MNO) prostredí nezapadá, ja ho tu nevidím. Hovorím o výzvach, toto je jedna z nich: ako zápasíť o normálnu spoločnosť, kde by aktivita človeka ktorý chce robiť niečo pre presah do spol. by sa stala normou, nebola by trpená.

Hovorím akoby proti sebe: spoločnosť bez veľkých vízií, ale všetci tu máme vieru, že veci sa dajú zmeniť a oplatí sa bojovať. Nakoniec citát od Wericha: nebojujem aby som vyhral, ale aby som sa nevzdal.

## **Ondrej Gallo – Rada mládeže Slovenska.**

Hoci sa snažíme byť pozitívni, nie vždy sa to dá. Teraz robíme taký malý anti-Ted X. Ted X je normálne krátky blok o tom, čo je inšpiratívne, my hovoríme dlho o tom, čo sa pokazilo. Hoci je fajn ísť do hĺbky, nemali by sme to preháňať. V 3. sektore v posledných rokoch vidím veľa inšpiratívnych vecí. Obč. spoločnosť je aktívna v krízach, dokonca aj počas 1. Ficovej vlády sa sektor aktivizoval. Dnes je menej čitateľná doba a hranice medzi dobrým a zlým sú menej viditeľné. MNO si v nej hľadajú svoj priestor. Vláda nás vtiahla do niektorých procesov, ťažko nám povedať nie, lebo na procesoch participujeme. Často prichádzam aj do kontaktu s mladými ľuďmi v BA, ale aj inde. Zakladajú množstvo kult. iniciatív, v oblasti cyklo dopravy, verejných priestorov. Výzva je podľa mňa spájať tieto dva prúdy – inštitucionalizovaný a neinštitucionalizovaný.

Rada vlády pre MNO je dôležitá, vidím jej význam v nastavení verejných politik a systému financovania, pre infraštruktúru fungovania MNO. Ak je chabá iniciatíva, obč. spol. má menší manévrovací priestor. Výzvou je prepojenie entuziastických ľudí, ktorí veci rovno robia a tých skúsených, s infraštruktúrou, aby sme začali zapájať aj tých mimo establishmentu. Ako dostať čo najviac nových tvárí na stupavskú konferenciu? Je to výzva, úplne sa to tento rok nepodarilo. Nemali by sme si odniesť negatívny pocit z občianskej spoločnosti. Mali by sme si aj odniesť pocit, že sa treba venovať inštitucionálnej práci, lebo tá dopadne na všetkých. Napr. infozákon je pre mnohých vzdialený, hoci v skutočnosti je to esenciálny nástroj na fungovania občianskej spoločnosti.

## **Zora Jaurová – kultúrna manažérka**

Dejiny občianskej spoločnosti na Slovensku sú dejinami môjho dospelého života. Môj pohľad je teda čisto subjektívny a jednostranný, ale moja generácia je tá, ktorá formovala občiansku spoločnosť za posledných 25 rokov. Typické pre moju generáciu je, že sme poznačení zážitkom zmeny. Pamätáme si veľmi dobre komunizmus, ale zároveň nás režim nestihol zlomiť ako generáciu našich rodičov. Nestihli sme sa dostať do kritických situácií ohľadom nášho presvedčenia. Na prahu dospelosti sme zažili ohromujúci zážitok – svet sa dá zmeniť a dá sa to urobiť z noci na ráno. Zažili sme eufóriu zo slobody a skúsenosť viery v človeka a v čo dokáže urobiť. Následne vytriezvenie bolo paralyzujúce, ale pečiatka, ktorá nás poznačila, v nás ostala a naďalej sme očakávali, že svet sa bude aj naďalej meniť, veľmi rýchlo z noci na ráno. Mečiarizmus bol silným úderom pre ideály, ale jeho porážka bola potvrdením tézy – takto sa mení svet. To čomu hovoríme občianska spoločnosť sa do veľkej miery vyprofilovalo počas obdobia mečiarizmu, štruktúra organizácií a nadácií, ktoré sa zmohli na organizovaný odpor. Položili sa základy dnešnej inštitucionalizovanej podoby tretieho sektora – tematicky, ekonomicky (Sorošove deti), čo do veľkej miery ovplyvnilo sektor. Aj filozoficky – hncia sila boj proti establishmentu.

Problém celého konceptu je v tom, že svet takto nefunguje, veci sa nemenia z noci na ráno, ale postupne. To sme dlho nechápali, takisto že medzi čiernym a bielym je celá farebná škála a svet netreba neustále prevracať medzi dvoma extrémami – trvalo nám to pochopiť dlho.

Aká je občianska spoločnosť na Slovensku? Dva extrémne redukované pohľady, ktoré ale vymedzujú niekoľko trendov:

1. Súčasná inštitucionálna podoba tretieho sektora dnes čelí kríze – vytvoreným štruktúram chýbajú niekdajšie zdroje, dennodenná otázka ako vykázať priemernú činnosť, než čo urobiť pre dobro spoločnosti, vyskytuje sa špecifický neziskovkový jazyk, ktorému nikto nerozumie. Tí čo zastupujú občanov vyzerajú, že musia s občanmi bojovať. Občianski aktivisti sú chronickí kverulanti.
2. Ľudia začali robiť malé veci, tam kde žijú – jednotlivci, skupiny, komunity, ktorí nebojú s vonkajším nepriateľom, ale menia svet okolo seba s nasadením – nepotrebujú formálnu organizovanosť, pretože za nimi stojí práca, ktorú je vidno. Sú to mladí ľudia, ktorí si nepamätajú komunizmus a 89, ale snažia sa niečo zmeniť, ale nečakajú, že sa to podarí z noci na ráno. Vedia že SR nie je pupok sveta, ale môže to tu fungovať ako v iných krajinách vo svete.

Dnes žijeme už postdigitálny vek, tradičný koncept demokracie zlyháva na celej čiare, ľudia stratili dôveru v zástupcov, že hája ich záujmy. V tejto situácii by tretí sektor mal nastúpiť nový proces deinštitucionalizácie a vrátiť sa k občianskej spoločnosti, tam kde je – do autentických komunit, k ich aktivitám a ich vzájomnému prepájaniu, hoci za cenu menšej organizovanej činnosti. Dnešná kríza demokracie spôsobuje rastúcu túžbu ľudí vziať veci do vlastných rúk (hnutie za priamu demokraciu). Ale nechceme aby to urobili všetci ľudia – z histórie vieme, že málokedy takéto veci dopadli dobre.

Preto výzva, ktorú ja vidím pre občiansku spoločnosť a spoločnosť na Slovensku ako takú, je potreba kritickej masy tých, ktorí dokážu zmysluplne vziať veci do vlastných rúk a viesť iných – kvalifikovaní pozitívni lídri, ktorí nespôsobia škody ako populisty. Hlavnou zručnosťou týchto moderných lídrov je schopnosť prepájať politiku, ekonomiku, kultúru – ľudia schopní žiť vo viacerých svetoch naraz a byť rešpektovaní v každom z nich, pr. Jón Gnarr – starosta Reykjavíku, strana „Tá najlepšia strana“ – recisistická strana. Je 3 roky starostom, znie ako recesia, extrém, ale dnes veľmi úspešne vedie mesto, dokázal dostať mesto z dlhov, jeho popularita rastie. Extrémny príklad, ale hovorí o tom, že po tom čo sa lídri za posledné roky vytratili z verejného života na Slovensku, ostáva na občianskej spoločnosti, aby ich našla, pomohla im vyrásť a presadiť sa. Je potrebná istá miera sebareflexie a nadsázky.



**PRÍLOHA 3 – ZOZNAM ÚČASTNÍKOV A ÚČASTNÍČOK KONFERENCIE**

<b>Priezvisko</b>	<b>Meno</b>	<b>Názov organizácie</b>
ANDREJKOVIČ	Milan	1.SNSC
BARLÍKOVÁ	Ivana	TRIO
BEDNÁRIKOVÁ	Dagmar	PRO BENE
BEHANOVSKÁ	Mária	VIPA SK
BEŇÁKOVÁ	Nora	Platforma MVRO
BOLEMANT	Eva	OZ Bratislavské rožky
BOTTKOVÁ	Helena	Slovenský zväz sklerózy multiplex
BÚTORA	Martin	IVO
BYTČÁNEKOVÁ	Jana	Academia Istropolitana Nova
CABADAJOVÁ	Darina	Belasý, n.f.
CZUCZOR	Szilvia	Stredoeurópska nadácia
ČORBA	Juraj	Stredoeurópska nadácia (CEF)
DEKÁNKOVÁ	Katarína	AOZPO SR
DITTEL	Laura	Karpatská nadácia
DOBRÍK	Lubomír	ATJK SR
DRAKOVÁ	Alexandra	SV pre UNICEF
DUDÁŠ Ing.	Jozef	Slovenské misijné hnutie
DVOŘÁKOVÁ	Jitka	Aliancia žien Slovenska
FABIČOVIC	Ján	Fórum kresťanských inštitúcií
FAJNOROVÁ	Jarmila	Slovenský zväz sklerózy multiplex
FALTINOVÁ	Lucia	Fórum donorov
FARKAŠOVÁ	Katarína	Aliancia žien Slovenska
FENIKOVÁ	Magdaléna	Nadácia otvorenej spoločnosti
FERČÍKOVÁ	Veronika	Community port
FILIPOVÁ	Jana	Asociácia nepočujúcich Slovenska
FILKOVÁ	Mária	Nadácia Horský park
FINKOVÁ	Drahoslava	REVIA - Malokarpatská komunitná nadácia
GALANDA	Milan	Kanc. Podpred. NR SR
GALLO	Ondrej	Rada mládeže Slovenska
GAŠPARÍKOVÁ	Mgr. Nina	Slovenský Červený kríž, územný spolok Senica

GEORGIEVSKI	Zdenka	Trio
GOMBITA	Peter	Oáza - nádej pre nový život n.o.
GRÉBNER	Peter	ÚzS SČK Levice
GUREGOVÁ	Mária	Fórum pre verejné otázky
GYURCSISOVÁ	Júlia	Firesz - Duna Mente, o.z.
HAGOVSKÁ	Andrea	Atena
HALÁS	Martin	IVRA
HALÁSZ	Vladimír	SLOVENSKÝ PACIENT, o.z.
HAŇDIAK	Peter	Garant Partner legal, s.r.o.
HAVLÍČEK	Roman	Zelená koalícia
HERDA	Radoslav	SLOVENSKÁ ALIANCIA ZRIEDKAVÝCH CHORÔB
HIRT	Beata	Komunitná nadácia Zdravé mesto
HMÍROVÁ	Martina	študentka UMB v Banskej Bystrici
HODOSSY	Katalin	TANDEM, n.o.
HOLÍKOVÁ	Soňa	Únia materských centier
HORVÁTH	Vladimír	RomanoKher
HRABKO	Juraj	občiansky aktivista
HRICA	Pavel	Nadácia Pontis
HRICÁKOVÁ	Monika	Priatel'ia QuoVadis o.z.
HRONEC	Milan	Nadácia Ekopolis
HRUŠKOVÁ	Veronika	BDC
HULLOVÁ	Danica	Centrum vzdelávania neziskových organizácií
HUSTATYOVÁ	Mária	Krajská organizácia Únie žien Slovenska, Košice
CHALOUPKOVÁ	Mária	Združenie žien Slovenska, SZTP
CHOMA	Cyril	Mondelez
JAJCAYOVÁ	Hana	DSS Andreas n.o.
JAKUB	Matúš	CARDO - Národné dobrovoľnícke centrum
JAUROVÁ	Zora	
KALIAŠ	Alfonz	OZ EURÓPA
KAMENÁ	Veronika	Laura, združenie mladých
KEPENEŠOVÁ	Katarína	DO Fénix
KERTÉSZ	Gábor	PORTE o.z.

## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

KOCSIS	KárolyAtilla	Galéria V4 OD
KOČISKÁ	Helena	Združenie seniorských prijímateľov sociálnych služieb
KONEČNÁ	Daniela	Únia materských centier
KOŠÍK	Tibor	
KOVÁČECHOVÁ	Eva	VIA IURIS
KOVÁČOVÁ	Eva	Liga proti rakovine
KRČMOVÁ, Mgr.	Liana	VŠZaSP sv. Alžbety, n.o. Bratislava
KRIGOVSKÁ	Júlia	Laura, združenie mladých
KRIŽAN	Ladislav	Učená právnická spoločnosť
KRIŽANOVÁ	Svetlana	VČELÍ DOM
KUKOLOVÁ	Ing. Gabriela	Asociácia pre mládež, vedu a techniku
KUNDER	Peter	Aliancia Fair-Play
KURIAN	Matej	n/a
KVIEČINSKÁ	Jana	IUVENTA
KYŠKA	Roland	4people, n.o.
LACOVÁ	Danica	Včelí dom, o.z.
LACHKÁ	Ľubica	Nitrianska komunitná nadácia
LENČO	Peter	Nadácia pre deti Slovenska, Koalícia pre deti
LEŠINSKÝ	Daniel	CEPTA
LUKÁČ	Zsolt	Zväz stavebných podnikateľov Slovenska
LUKOVIČOVÁ	Alžbeta	Asociácia Marfanovho syndrómu
MACALÁKOVÁ Mgr.	Lucia	Združenie informačných a poradenských centier mladých v SR
MADAJOVÁ	Eva	Asociácia na ochranu práv pacientov SR
MADUNICKÁ, PhD.	PhDr. Miriam	Slovenský Červený kríž, územný spolok Senica
MALOVIČOVÁ	Jana	NOS - OSF
MAMOJKA	Branislav	Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR
MAREK	Alojz	Bratislavská arcidiecézna charita
MARKOVÁ	Andrea	ÚzS SČK Levice
MAUR	Norbert	Nadácia Pontis
MEDAL	Richard	Centrum environmentálnych aktivít
MEDVEĎOVÁ	Jana	ZO ÚNSS
MENKYNOVÁ	Jana	DAPHNE - Inštitút aplikovanej ekológie

MESÍK	Juraj	STUŽ/Ekopolis
MIČUDA	Daniel	mladí liberáli OZ, Právnická Fakulta MUNI
MICHALČÍK	Marek	Fórum života
MICHALEC	Milan	Spotrebiteľský inštitút
MILATOVÁ	Zuzana	KASPIAN
MIŠOVÁ	Iveta	Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR
MOJŽIŠ	Miroslav	Priatel'ia Zeme - CEPA
MRAČKOVÁ	Alžbeta	Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií
MRVOVÁ	Anna	dôchodkyňa, obč. aktivistka
MRVOVÁ	Anna	Nenarodení
MURANSKÝ	Martin	Friedrich Eberthart Stiftung
NAGYOVÁ	Dana	DSS Oasis
NEMCOVÁ	Lenka	Platforma mimovládnych rozvojových organizácií
NEUBAUEROVÁ	Eva	Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže
NOVÁKOVÁ	Stefi	Dom Svitania, n.o.
ODRUŠEK	Akad. arch. Boris	Galéria V4 OD
OGURČÁK	Miloš	OZ ZIPS
ORLOVSKÝ	Ján	ZSE
PÁLKA	František	OZ AGORA
PÁLMAJ	Dávid	OAZIS
PÄTOPRSTÁ	Elena	Servisné centrum Ekofóra
PETÓCZ	Kálmán	Helsinský výbor pre ľudské práva
PLAČEK	Dušan	JESKO oz.,
PLUČINSKÁ	Danka	Partnerstvo pre rozvoj Regiónu Spiš
POLAKOVIČOVÁ	Lucia	OZ Pre zdravie našich detí
POLJAK	Ivan	Prometheus
PROCHÁZKOVÁ	Katarína	Nadácia Horský park
REPTOVÁ	Oľga	OMAPO
RISTVEJ Ing.	Jozef	Združenie informačných a poradenských centier mladých v SR
RIZMAN	Juraj	Greenpeace Slovensko
ROBLOVÁ	Libuša	Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska
ROSENBAUM	Josef	LPR - pob. Ilava

## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

RUŠINOVÁ	Dana	Nadácia pre deti Slovenska, Koalícia pre deti
RZEPIELOVÁ	Iveta	obč. aktivista
SADOVSKÝ	Michal	Nadácia Belasý fond
SCHULCZ	Andrej	Slovenská debatná asociácia
SIMON	Martin	KASPIAN
SMATANA	Juraj	Servisné centrum Ekofóra
SMREKOVSKÝ	Štefan	Združenie horských a ostatných záchranných systémov SR
STRÁNSKÁ	Tímea	Človek v tísni Slovensko
STREČANSKÝ	Boris	Centrum pre filantropiu n.o.
STŘELCOVÁ	Veronika	Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v SR
SVOBODOVÁ	Lucia	
SÝKORA, Ing.	Ivan	Slovenská humanitná rada
SYNKOVÁ	Alena	Detský fond Slovenskej republiky
SZALMOVÁ	Oľga	ÚzS SČK Levice
ŠAGÁT	Milan	VIA IURIS
ŠESTÁKOVÁ	Anna	Rómske komunitné centrum
ŠIMONIČOVÁ	Katarína	SZOPK
ŠIPOŠOVÁ	Jana	Národná rada SR
ŠIROKÝ	Pavol	Greenpeace Slovensko
ŠKODROŇOVÁ	Eva	OZ Mozaika, Žilina
ŠOVKOPLJAS	Natalia	Únia miest Slovenska
TOMAN	Martin	SKAS Istropolitan
TÓTHOVÁ	Veronika	Garant Partner legal, s.r.o.
TRENČÍKOVÁ	Maria	Slovenský zväz telesne postihnutých, Krajské centrum Bratislava
TRUBÍNIOVÁ	Ľubica	Občan, demokracia a zodpovednosť
TUCHYŇOVÁ	Mária	OAZIS
TURANSKÝ	Tomáš	Stupavský okrášľovací spolok
TURČEKOVÁ	Jana	OZ Pomoc ohrozeným deťom
USKOBOVÁ	Petronela	Taliansko-Slovenská obchodná komora
VASILEV	Vladimír	T.H.S. spol. s.r.o.
VAŠÁKOVÁ	Jana	Človek v tísni - Slovensko
VAŠUTOVÁ	Renáta	Oáza - nádej pre nový život n.o.

VENDLEKOVÁ	Martina	TeamZoom
VEREŠOVÁ	Anna	Áno pre život n.o.
VIGHOVÁ	Veronika	Ad hoc
VILČEK	Pavol	Spišská katolícka charita
VOJTÁŠOVÁ	Ivanka	Združenie informačných a poradenských centier mladých v SR
VRÁBEL	Ján	OZ Pre zdravie našich detí
WINTEROVÁ	Tatiana	Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska
WOLEKOVÁ	Helena	nadácia SOCIA
ZÁHOREC	Marián	SČK
ZAJAC	Marcel	Ekofórum
ŽÁKOVÁ	Elena	NISPAcee
ŽILOVÁ	Janka	Klub 55 plus

**TÍM FACILITÁTOROV A FACILITÁTORIEK PDCS, o.z.**

Karolína Miková, Dušan Ondrušek, Peter Gušťačík, Zora Paulíniová, Andrea Lelovics, Braňo Tichý

**ZAPISOVATELIA/-KY PDCS, o.z.:**

Adela Tihláríková, Viera Valentová, Silvia Augustínová, Katarína Bajzíkóvá, Pavol Stanko, Jakub Varíni, Lucia Vávrová, Hana Podobová, Hana Zemanová.

Editovanie správy: Braňo Tichý, Adela Tihláríková, Karolína Miková

FOTOGRAFIE: Zora Paulíniová

## **PRÍLOHA 4 – SUMÁR HODNOTIACICH DOTAZNÍKOV**

Konferencia mimovládnych neziskových organizácií 2013

## TRETÍ SEKTOR: OBAVY A OČAKÁVANIA

Tretí sektor: obavy a očakávania<sup>3</sup>

Sumár/záver z 44 vyplnených dotazníkov:

### POZITÍVA:

- nové informácie, ozrejmienie procesov a diania v rámci jednotlivých tém
- mobilizačné aktivity
- nočné dialógy
- blok so 6 speakrami a ich (aj osobnými) príspevkami
- kvalita prípravy a priebehu konferencie

### NEGATÍVA:

- nedodržanie avizovaného programu (čas, speakeri/garanti tém)
- nedostatok času na diskusiu
- zlyhanie facilitátorov (v niektorých prípadoch): odbočovanie od témy, „vykecávanie sa“ účastníkov, workshopy bez konkrétnych výstupov

### NÁPADY, NÁVRHY:

- zviditeľniť konferenciu (a súčasne aj MNO a témy, ktorými žijú) v médiách
- zabezpečiť účasť predstaviteľov štátnej správy a samosprávy
- nápady na témy: dobrovoľníctvo, ľudské práva, spolupráca MNO so samosprávou na úrovni miest a obcí
- zakomponovať do konferencie určitý mechanizmus zoznamovania a sieťovania „nováčikov“ z MNO a „starších“ (dlhšie fungujúcich zástupcov a MNO)

---

<sup>3</sup> Vyhodnotenie vypracoval Úrad splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti